

POLGÁRTÁRS.

Társadalmi, ipar, kereskedelmi, tanügyi s közgazdasági lap.

Előfizetési díj: egy évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt. 50 kr.
Az előfizetési díjak Kutasi Imre könyvnyomdájába intézendők.

Megjelen minden vasárnap.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: kismesteru. 1385. sz.

Hirdetések: a legutányosabb árszámítás mellett a kiadóhivatalban vétetnek fel.
Bélyegdíj minden közlésnél: 30 kr. — Nyílt tér petit sora 20 kr.

Előfizetésre való felhívás.

A „POLGÁRTÁRS” második évfolyamára előfizetést nyitunk.

Lapunk eddigi pályafutására utalva, tiszteletteljes bizalommal hívjuk fel a n. é. művelt közönséget a „Polgártárs” további pártfogására.

Társadalmi, ipar, kereskedelmi, tanügyi s közgazdasági lapot adunk továbbra is, a politika teljes kizárásával. S e tekintetben bátran merjük állítani, hogy **e nemű tartalmasabb lap a vidéken nem létezik.**

Felöleli lapunk a társadalom és közélet minden ágazatát, s szabadelvű önállósággal vitatja a felmerülő kérdéseket.

Kitünő munkatársaink közül felemlítjük a következőket: Ábrányi Emil, Benedek Aladár, Benedek Sándor (Suhogó), Borostyáni Nándor, Biki Károly, Dengi János, Dolinay Gyula, Elek Lajos, Futó Mihály, Fazekas Sándor, Gergely Károly, Gotlieb Ferenc, Grünvald József, György Aladár, Hamar László, Herceg János, Högyes Károly, Huszár Imre, Illyés Bálint, Józsa Oszkár, Kállay István, Kiss Albert, Kovács Lajos, Kristóf János, Kun Pál, Lukács Emil, Lukács Ödön, Margitay Dezső, Pápai Pál, Pataky Árpád, Péter Gábor, Prém József, Rác Mihály, Reviczki Gyula, Szabó Endre, Szemere Miklós, Szombati János, Szoboszlai Sándor, Tóvölgyi Titusz, Vozári Gyula stb.

A jövő évben **Dr. Tolle** lapunkban közölni fogja: „**Levelek egy fiatal asszonyhoz**” című cikkeit.

Előfizetési ár marad az eddigi. **Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., negyedévre 1 frt 50 kr.**

Az előfizetési pénzek kéretnek úgy helyből, mint vidékről mielőbb Kutasi Imre könyvnyomdájába, (Debrecenbe) küldeni.

Melegen ajánljuk lapunkat a n. é. közönség pártoló figyelmébe s támogatásába. Tisztelettel, Debrecenben, 1877. dec. hóban.

Vadon Sándor,
főmunkatárs.

Szatmári Károly,
felelős szerkesztő s lapulajdonos.

Tisztujtás előtt.

— Hajdumegyének szól. —

Feszült figyelemmel nézünk elébe a ma — holnap bekövetkező megyei tisztujtásnak, kíváncsian várjuk az eredményt, mert — megvallva az igazat — mind ez ideig tájékozást sem birtunk szerezni arra nézve, hogy a választásoknál minő elvek lesznek a főirányadók.

Nem akarjuk kétségbe vonni, hogy Hajdumegye értelmes választó közönsége első sorban azon általános elvet tűzi lobogójára, hogy: „minden tisztí állomás, a jelöltek között arra legalkalmasabb egyénnel töltsék be”, ezen elv kell, hogy kiindulási pont legyen azok előtt, kik a megye érdekeit szívökön hordozzák.

Igaz, hogy épen ebben, a „legalkalmasabb” megválasztásában térnek el egymástól leginkább a nézetek, és pedig a szerint, a mint a jelöltet egyik vagy másik párt — mely annak érdekében kardot rántott — képessége, szorgalma és jellemében jobban vagy kevésbé ismeri.

Ezen, a választókra nézve nehéz feladatot azonban felette megkönnyítette az 1870. évi XLII. t. c. 68 §-nak intézkedése, mely a jelöltek névsorának összeállítását egy függetlenül működhetők kijelölő választmányra ruházta.*

Nem szükséges ahoz kommentár, hogy mi légyen ezen törvénynek intenciója, bizonyára nem egyedül az, hogy ellenőrizzék, vajon az illetők kijelöltek-e az idézett törvény 66. §-a értelmében, hanem az is, hogy ezen cikkelyben körülírt követelményeken kívül bírnak-e egyáltalában képességgel ezen állomás betöltésére, melyre magokat jelöltetni kívánják?

A kijelölő választmány nem felelős azokkal szemben, kiknek a kijelölés iránti kérvényét visszautasítja, még azon esetben sem, ha az illető a törvény betűszerinti értelmében vett kívánalmaknak meg is felel, de erkölcsileg felelős a kevésbé tájékozott vagy választó közönséggel szemben, ha érdemtelent jelöl ki,

* Kikről elfelejtett azt, hogy itt a szerencsétlen törvény szerint c s u p a n — a főispán dönt a kijelölésnél.

mert: a ki oka az oknak, az oka az okozatnak is (Causae cause, est causa causati.)

A kijelölő választmányának tehát nemcsak azt kell egyedül figyelembe venni, vajon az illető megfelel-e a törvényben körülírt kívánalmaknak, hanem azt is, hogy bír-e mindezek mellett kellő képzettséggel, és pedig oly képzettséggel, melyet legkivált a gyakorlat teremtet meg.

Meg vagyunk győződve, hogy Hajdumegye kijelölő választmánya, élén a közigazgatás terén anyai érdemet szerzett főispánunkkal — bizonyára meg fogja hányni-vetni a dolgot, midőn a kijelölés nagy munkájára kerül a sor, — a megye bizottsága pedig, a tisztí kar megalakítvála be fogja bizonyítani, hogy a legjobb tudat és meggyőződés, nem pedig személyes érdekek vezették a választások megajátását.

S ha ez így történik, akkor z választási rendszer nem lesz a jó közigazgatásnál „C'est le revers de la médaille.” (Az érem sötét oldala.)

A balesetek száma a magyar vasutakon. A lefolyt év első felében a következő balesetek fordultak elő: kiskiklás 70, összeütközés, nekimenés, helytelen ki- és bemenetel 15, járművek rongálása 66, emberek, állatok és szekerek elgázolása 80, elemi események 47, összesen 278. A folyó év első felében ily vasuti szerencsétlenségek által megöletett 31 ember és megsebesült 32 egyén. Elgázoltatott 50 állat és 2 szekér.

Mit vártunk a IV-ik színész congressustól.

Debrecen, dec. 15.

A színészet minden államban oly emeltütt képez a művelődés előmozdításában a mely, a helyett, hogy mindenütt csaknem a legelhanyagoltabb állapotban teng, bizonyára inkább megérdemelné azt, hogy bárhol is a virágzás korszakát élje.

A civilizáció folytonos haladásában indító erőként szemlélhetjük a színészetet, mely magába öleli mindazt a mi szép és nemes. Iskolója ez a népek, melyben tanul izlést és erkölcsöt. Hathatós támaszlopa a nemzeti nyelv fejlesztésének, s nélkülözhetetlen tényező mindenütt, hol a nép a „mivelt” elnevezésre igényt tart.

Hazánkban akkor még midőn a színészet nívelői inkább dicsőségnak tartották szolgálai Tháliát, — mint kenyérkereseti mód-

nak; midőn a „nemzet hü napszámosai” városról városra, faluról falura hordták a világ-egyetemet képletekben ábrázoló díszleteket, nem törődve hideggel, meleggel, és azzal, hogy ételük a száraz kenyér, fekhelyük a puha zöld fű; midőn a szenvedést és nélkülözést édes boldogságban és nyugodtan túrték azon tudatban, hogy a hazáért nemzeti nyelvünkért szenvedni nem bűn, hanem dicsőség: akkor még senki nem gondolt arra, hogy jövendő idő, midőn a nemzeti színészet, letérve nemes hivatásának dicsó utjáról, kenyérkereseti móddá, üzletté fog süllyedni.

A mily fokozatosan emelkedett és fejlődött színműrodalmunk, oly mérvben hanyatlott maga a színészet. Emberek, kik a társadalomban nem találnak a maguk számára mes terseget, kik kerülnek a munkát, szeretik a léha semmit nem tevést, tehetség és képesség nélkül lépnek a színi pályára és sárba tapodják a nemes eszmét, kigunyolják elődeiket és szegyenére válnak a színészetnek.

Innen van az, hogy mai napság, midőn pedig a demokratikus szellem népünk csaknem minden osztályának már sajátja, sem oly közeli az érülködés a színészek és polgárok között, mint a minőnek lennie kellene, s mint minőt maga a nemes hivatással bíró pálya megérdemelné. És ez igen természetes, mert a színészet — különösen a vidéki — ez időszert is oly elemekből áll, a kikkel, miután nem állnak a kívánt műveltségi néveaun, bizony nem szivesen érintkezik senkisémm. Vannak kivételes esetek ugyan, de fájdalom, hogy ez esetek csakugyan nagyon kivételesek.

Innen van továbbá az, hogy a színészetnek nincsen meg az a méltósága, melyet a társadalomban méltán megkívánhatna.

Ily körülmények közt nincs mit csodálkozni azon, ha a visszahatás óriási, ha bármerre tekintünk, a színész nyomorogni látjuk, és nincs mit csodálkozni azon, ha az elődások élvezhetetlenek, gyakori esetekben a történelmi hűségnek sem megfelelők, és valóságos utcai komédiává lealjasítvá.

Ime tehát önként látható, hogy a színészetnek bajai, magokban a viszonyokban rejlenek, ugyanarra, hogy míg a létező viszonyok általános szempontból itélve meg nem változtatnak: a bajok kutorrása elenyészni nem fog.

E viszonyok megváltoztatására kellett volna a színész congressusnak főfigyelmét fordítania. És nézetünk szerint tette volna ezt a congressus akkor, ha mindenek előtt azon kezdte volna, hogy egy oly országos színképezdének felállítását vette volna tervebe, mely azonkívül hogy megfelelné a jelen kor követelményeinek, még képzett és elegendő tagokat bocsáthatna a nyilvánosság elé. Mert kijelentjük, hogy a fővárosban már létező színi képezde nem felel meg sem a célnak sem a várakozásnak; mert mit ér az, ha ez intézet három osztályát összesen ötven hallgató látogatja akkor, midőn a színi pályára lépett, nem iskolázott egyének száma évenként hatszor ennyi.

Legyen a színképezde oly kötelező erővel felruházott intézet, melynek minden osztályát mindaz, ki színészi pályára lép, hogy úgy mondjuk, — végig járni tartozik. Legyen oly kötelező erővel felruházva a színigazgatókkal szemben is, hogy az intézetből nyert bizonyítvány nélkül, színészül senkit felfogadniok ne legyen szabad.

Igaz, hogy az átmeneti idő, mely azonban három évnél nem lett volna több, nagy akadályoknak lenne szülő anyja, — de a színészet rendezését mi ott látjuk czelszerűleg elkezdve, ha a színészetnek legelőbb is iskolát építünk. Azután jöhet a nyugdíj és egyéb más kérdés, melylyel a IV-ik színi congressus most épen úgy járt, mint az egyszeri ember, ki midőn házat akart építeni, először is a kemény felrakásához fogott, s azután a ház alapjához.

Grünvald József.

Könyvműség áldozata. Ember Elek hivatali sikkasztás miatt már egyszer 3 óra volt itélve a debreceni törvényszék által, s ma is ugyanez a vád terheli. Mint a pénzügyigazgatásnál alkalmazott díjok felhasználta állását, hogy illetékekkel tartozókat privátim felosztítva hátralekük lefizetésére, Wittek József lépre is ment, és kisebb részletekben 253 frt 3 krt fizetett Ember kezébe. Vádolt a sors és mostoha végzet üldözöttként mutatja be magát a törvényszéknek; az első részletet, 50 frtot gonosz szándék nélkül vette fel, de midőn a hivatalba vinné, az uton elvesztette: a többi részletet elkártyázta a Szabadykévészében nasivasi bankjatekban; az első játékra az első 50 frt helyrehozásának reménye vezette. Bebizonyult ellene és vádlott nem is tagadta, Schütz Györgyöt is ráakarta szedni

116 frt erejéig fizetési meghagyással, de sikertelenül. A törvényszék 1 és fél évi börtönrre ítélte a vádlottat, és az ellene felebezését jelentette be.

A harctérről.

— Közös gyászunk a törökkel. —

Remegő kézzel, elszorult szívvel írjuk e sorokat. Utolsó reményünk, végső hitünk, mely erősnek látszott, mint a köszikla porrá lett, megsemmisült. A humanitást legyőzte a vandálistus. Plevna elesett. Az utolsó ágyulövés dőreje még most is fülnkben cseng, még látjuk a füstlőgő romokat és halljuk a sebesültek jajkiáltását, kiket a vérszomjas ellen irgalmatlanul gyilkoltatott rakásra

A hős, ki mintegy félisten emelkedett ki vitéz bajtársai felett, foglyul esett; megsebesülve súlyosan, bekerítve jobbról-balról, megadta magát az orosz cárnak. Minő harc volt ez! 122,000 muszka, 40,000 éhségtől, hidegtől nyomorgatott török ellen.

Ti! kik mindezeideig nem láttátok vesztélyben érdekeinket és a humanitás megtámadtatását a buta panszláv önkény által, ébredjétek fel álmaiktól és lássátok be valahára, hogy örvény szélén állunk, honnan ha idejekorán nem intézkedünk, elragad bennünket is az ár.

Emlékezzetek vissza ama muszka táborok szavaira, ki azzal biztatott minket, hogy: „ha a czár végez a törökkel, lesz még egy serege Magyarország ellen is.” Lehet, hogy ez hazugság volt, de nem lehetetlen az sem, hogy igazat mondott. Ha a szikra elpattan, égő anyagra talál, láng lesz belőle, mely ha idejében el nem oltatik, tüztengerré változik, mely ha meg nem éget, megfojt a füstje.

A békehíreket hiába emlegetik. — Ha a hiéna vért szagol, meg nem áll addig jól nem lakott. Mi azt hisszük, hogy azon idő, midőn Törökország kénytelen lenne bármilyen, gyalázatos békefeltételeket elfogadni, még nem érkezett el.

Mi azt hisszük, hogy ha eddig folyt a vér, fog folyni ezután is, és Törökország nem fog meghajolni soha a muszka önkény előtt, s ha kell, megragadja az utolsó eszközt, kibontja a próféta zászlaját s ha még ez sem lenne elég — mit nem hiszünk — akkor mint becsületes, önzertes néphez illik, harcolni fog a végső csatáig, — küzdeni fog az utolsó csepp véréig!

Pataki Árpád.

Budapestről. A budapesti tud. egyetem 1880-ban Mária Terézia királynő általi újjáalakításának százados jubileumát fogja megülni. Az egyetem történetét ez alkalomból Pauler Tivadar irandja meg. **Militics** pörének végtárgyalása jövő évi január 8-án lesz. A végtárgyalást Bogosich foája mint elnök vezetni. **Dr. Gyulai Pál** Petőfiről szóló előadásai annyira megnyerték tanítványai tetszését, hogy azok egy díszes babékoszorut adtak jeles tudósunknak. **A lefolyt héten** élve született 267 gyermek, elhalt 228 személy. **A népszinházban** pénteken került színe Csepreghy Ferenc „Sárga csikó” című népszínműve. **A Wagner-Percei-féle** párbajgyűben a végtárgyalás a nyilvánosság kizárásával tartatik meg.

Egyház. Iskola.

— A főiskolai tanárok fölöbvasása után. —

Azon óriási haladás, melyet a tudományok sokféle ágaiban napjainkban tapasztalhatni, s azon nem csekély mértékű igények, melyeket korunkban minden magát művelni nevező egyéntől joggal megvár a társadalom, elkerülhetetlenül szükségessé tevék, hogy egyfelől a merész sebeséggel fejlődő természettudomány legújabb vívmányaival, másfelől pedig a különböző tudományokkal is, mint az általános művelődés tényezőivel, akkpen ismeretessék meg mindenki: egy a hasznos és gyönyörködtető egyesítettven, a létező ismeretkör minél inkább kiszélesbítessék, miáltal nagyon természetesen, közelebb juthatni az emberiség ama nagy céljához, melyet az „értelmi és erkölcsi tökély”-re jutás névvel szoktak jelezni. A mindennapi élet változó körülményei közt, úgy hiszem mindenki érezi magában a tudvány sóvárgását, s szeretné magát tájékozottnak látni az összes emberi tudat nagy tárházában. Vágy ébred kinek-kinek keblében arra föl, hogy a folytonosan változó embervilágról s a természet megváltozhatatlan törvényeiről, tudjon minél többet, hogy átértse azoknak minden részecskéjét.

Nyujtanak ugyan erre nézve a hírlapok is egy részben némi előnyöket, de azokat nem tarthatni — sok tekintetben — kielégítőnek. Aztán a hírlap olvasás nálunk leginkább a

pletykaságokra, a háborús dolgokra s a politikára szokott kiterjedni. — Könyvet pedig — nem igen szeretünk olvasni.

Pedig hazánk tudományos irodalma szerintem nem csekély figyelmet érdemel, s éppen tudom felfogni azt a nagy méltatlankodást, melyet többen — s ezek közt például dr. Heinrich is — tanusítanak szemle írásukban. Sopánkodni éppen nincs okunk. Nem mondom, hogy nem lehetnének előbb is; de vajlon a létező eredménnyel, — azon viszonyok figyelemre méltatása után, a melyek között irodalmunk századokon keresztül hanyattatást szenvedett, — vajlon nem lehetünk-e megelégedve? Emlékezzünk vissza a külföldi nagyíró tudósainak azon elismerésére, melyet a múlt évben tartott nemzetközi kongresszus alkalmával, az általánosságokra s a részletekre nyilvánítottak!!

Tudományos irodalmunknak az a hibája — visszatérő gondolat menetünk főirányára, — hogy holt kincsé válik több okok miatt. Ilyen okul kívánom tekinteni a könyvek szerzői drágaságát. A csekély vagyonnal bíró emberekre nézve lehetetlenség beszerezni az újabb megjelenő (vagy a régi) könyveket; áldoznak ugyan az irodalom oltárára fölök teltetőleg, — de nem lehet kívánni, hogy mindent beszerezzenek. Ha egy pár könyvet vesz, azzal nem sokra megy, attól ugyan még csak egyoldalú ismereteket sem szerezhet mindég. — A mit a könyvtárak tehetnek — a mit jobban mondva tenniük kellene, elmulasztják tenni — a legtöbb esetben. És aztán hol van olyan könyvtár, mely minden ily irányú igényeket kielégíthetne? — Ujjainkon el tudnók számlálni a házában lévő ilyeneket.

De tegyük fel, hogy a könyvek egy vagy más uton megszerezhetők. Lesz-e valami eredménye ennek? Nagyon kevés. Oka — nem egyéb, mint hogy annyira tudományos s a k, hogy a legtöbb esetben csak szaktudások számára irattak, vagy legalább is oly egyének által élvezhetők, kik a tudományos képzettség első színvonalán fölül állnak.

Vajlon a művelődésre vágyó közönség, dicsekedhetik-e annak bírásával? Valljuk meg őszintén, hogy nem, vagy csak kivételes ritka esetekben!...

A magyar olvasó közönség — fájdalom nincs meg eljutva odáig, hogy különösen a természettudományfal foglalkozó műveket megértse. — És aztán nem is szereti rontani az ilyeneket. Inkább kedveli az érzelmeit hullámzásba hozó rémregényeket, melyekkel nem kékik néhány ügybuzgó hazafi előnteni könyvpiacukat.

Napiainkban ugyan a szükségesség folytán, mindinkább kezd a tudományok népszerűsítése előtérbe lépni. És mulhatatlanul szükséges is az, hogy minél inkább ez irányban haladjanak tudósaink. Buzgó munkálkodásainak így fog kiválóan nagy sikere lenni. A hatás nagyobb lesz, — nagyobb lévén a tömeg, mely így alávétendi magát az üdvös hatásnak.

Igaz ugyan, hogy nagyon keveseknek van adva azon szerencse, hogy bár tudósok lévén gazdag ismereteket népszerűsíteni és tudják. Irodalmunkban van rá elég példa. Megtörténik, hogy midőn az ismeretkört nagyobbítani törekednek, — homályos eszméket adnak, — a népszerűsítés téves felfogása folytán.

Népszerűen írni nem csekély feladat. — És a hatás így nagyon bizonytalanul válik. Sokkal inkább sikerülhet a népszerű előadás, annyiban, hogy a kívánt hatást az előadó könyveiben előidézheti.

A népszerű előadások és felolvasások kiváló tényezői a művelődés általánosításának, annyival is inkább, mert a közönség nagyrésze kiválóbb érdekekkel viseltetik az ilyenek, mint a könyvben foglalt dolgok iránt. Számos előnyeit lehetne felsorolni, mit legjobban bizonyít az a körülmény, hogy hazánk nagyobb városaiban (p. u. Kassán, Miskolcon, Fehérváron stb.) az utóbbi időkben nagy számú ily előadások rendeztetnek. — Bizonyára ennek tudata adta a főiskola több tanárának azon nagybecsű gondolatot,

hogy városunk tanulni szerető közönsége részére a tudományok különböző ágaiból felolvasást vagy előadást tartának.

Elismeréssel áldozik ezért nekik a művelődés terjesztése iránt érdekekkel viseltetők mindenike, s örömmel gondol annak hatására. De a már befejezett előadási ciklus további méltatását jövő cikkünkre halasztva — ideje az alkalommal befejezni első közleményünket. —

— Nevezetes régészeti felfedezést tett Plongeon Yucalanban, a hajdani Maya-indiánok által emelt épületek romjai között. Nem egyéb ez, mint a vidéki őslakók egyik törzse, az Ica-törzs egy királyának óriási szobra. A király neve Chac-Mool volt, a mi annyit jelent, mint jaguár vagy amerikai tigris. A szobor félig fekvő, félig ülő férfialakot mutat, s 5508 fontot nyom. Egy mauzoleumban találták, melyet az özevgy királyné építtetett előtte elhunyt férje emlékére. A szobrot Meridába szállították.

Javítsuk a hibát,

— Iparosaink figyelmébe. —

T. szerk. ur! — Becess lapja legközelebbi számában „Mi a hiba?” felirattal egy, az iparosokhoz intézett cikket jelent meg. Teljesen méltányolom a cikkírónak jó akaratát, én is elengedhetlen föltételnek tartom iparosainkra nézve a gyakorlati, kézi vagy gépies ügyesség megszerzésén kívül az idő — a kor szellemé által megkövetelt, szellemi ismeretek elsajátítását és bírást. Nekem is éppen ugy szívenem fekszik az iparos ügy előhaladása s iparosaink sorának és állapotának javítása: s azért kívánom és óhajtom a szellemi ismeretek megszerzését is, mint annak — szerintem — egyik legfontosabb — mondhatnám csaknem egyedüli — feltételét.

Roszzal hatott rám annak látása, hogy iparosaink egy része még most sem akarja belátni a kor haladásra intő szövegét s vannak, kik csak a törvényi kényszerítő erejének engedve tették meg azt, mit önként kész szívvel megtenniök magok s a jövő iparos nemzedék iránti elengedhetlen kötelességök lett volna.

De ez csak arról tesz — és pedig kiálto bizonyoságot, hogy nagyon is égető szükség van az iparos oktatásra.

Örömmel üdvözlöm azért én is — addig is, míg Debreczenben iparos szaktanoda léteülhetne — azon haladást is, mit az iparos tanoncok ismétlő és tovább képző iskolája már is tanusít.

Ha egyéb haszna nem lenne is ezen intézetnek, mint kipótolni azon hiányokat, melyek az iparos tanoncoknál — kik többnyire csak elemi iskolát, és azt sem mindenkor teljesen végeztek — tagadhatatlanul megvannak: már akkor is sok lesz oroszlava ezen bajok közül s meg lesz terítve a lefordított költség. Egyetértek cikkíróval abban a tekintetben is, hogy oda kell törekedni, hogy egyeseknek mint társulatoknak, hogy az iparos-tanoncok szorgalmasan járjanak az előadásokra s megkedvejjék a tanulást.

Jó eszköznek talalom azt is, mit a cikkíró felemlít — a jutalmak, vagy ösztöndíjak kitűzését. Egyes iparosok, ha saját jószívűségökből, vagy az ügy iránti lelkesedésből és buzgóságból tesznek e téren valamit: csak arról tesznek bizonyoságot, hogy felfogták kötelességüket s megértették a kor haladásra serkentő szövegét.

De nézetem szerint e téren az ipartársulatoknak jó példával elől menniök elengedhetlen kötelesség. Hátra maradását mutatná ki azon társulat, mely ezen nemes ügy támogatásához nem járulna tehetsége szerint. Vannak Debreczennek vagyonos, gazdag iparostársulatai, minden megerőtetés nélkül tüzhethetnek föl jutalmat 20 sőt 30 növendék részére is.

A város bőkezűségétől ne várjunk mindent. Eleget tett kötelességének Debreczen városa akkor, midőn az iskola fentartási költségeinek viselésén kívül a segény sorsu tanuló-

kat — még pedig sokat — könyvvél is egyéb tanszerekkel ellátja.

Annyival is inkább várható e téren az ipartársulatoktól a kezdeményezés, mert az ipartörvény értelmében a társulati vagyonnak jóvedelme csakis iparcélokra fordítható. Már pedig, hogy az iparosokat közelebbről érdeklő ügy lehetne ennél: abban — azt hiszem — egyetlen józan iparos sem fog kételkedni.

Debreczen vagyonos ipartársulatai csak érdekek és jelenlegi helyzetök kellő felfogásáról s kötelességök megértéséről tesznek bizonyoságot. ha e felszólítást nem engedik kebleikben eredmény nélkül elhangzani.

Bizunk Debreczen város művelt iparosai-ban, hogy várakozásunkban nem fogunk csalódní.

Ugy legyen!

Kun! Lukács.

— Az iskolai takarékpénztárak intézménye Franciaországban nagy hódításokat tesz. A párisi statisztikai társaság folyóiratából erre nézve átvesszük a következő adatokat: Az első iskolai takarékpénztárt Franciaországban Dulac állította fel Mansban 1834-ben, 1840-ben már több ilyen volt Párisban, 1844-ben Perigueuxben stb. Újabb időben az olasz s angol kormányok nagy segítyezésben s gyámoltásban részesítik ezen intézményeket. Franciaországban már 53 departementben létezik iskolai takarékpénztár s némelyikben 500 is van. Az egyes hatóságok sokat tesznek érdekekben, így Sannois város hatósága elrendelte, hogy az iskolai gyermekeknek adott dícsértet s kiüntetés egy centimmal jutalmaztassék az iskolai takarékpénztárban. Leggyakoribb az iskolai takarékpénztárak érdekében magukat kiüntetés tanítókat megjutalmazása.

Felköszöntés.

— Hugó Viktortól. —

Kedélyes s egészen irodalmi ünnepélyre gyűltünk ide össze, uraim. Ilyen ünnepélyek minden időben kedvesek, kétszeresen azok a viharos s nehéz időben. — Kerülődött ott minden szó, mely csak célzás is lehetne egyéb szenvedélyre, mint az eszmény és az abszolút szenvedélyre, mely mindnyájunkat eltölt Derüs vidéken élünk, s a zavaros szellemvilág csendes csucsán találkozunk. Viharok dulkak körülöttünk, de nem bennünk. Jó, ha az irodalmi világ irodalmi visszfényét a politikaira veti, ha békés vidékünk a nyugtalan vidékeknek az egyetértetés s testvérség nagy példáját adja. (Élénk helyeslés) Uraim, ritkaság az én koromban, hogy valaki ne bírna valamely rögeszmével. — A rögeszme hasonlít az álló csillaghoz; mennél sötétebb az éj, annál fényesebben világít a csillag. Ugy az én eszmém is annál fényesebbnek tűnik föl, minél mélyebb a körülöttünk lévő sötétség. Ennek a rögeszmének a neve: a s z a b a d s á g. Kora ifjúságomtól kezdve késő vénységemig nem volt más céloom, mint megszerezni a békét a szellemeknek, a kedélyeknek és a szíveknek. Álman az lett volna: semmi háboru, semmi gyűlölet többé, a népek csakis munkával, iparral, haladással s békés gyarapodással foglalkozva. Ezen álomhoz, minden mult vagy jövő megpróbáltatás dacára hű maradok, s végső lehelletemig szakadatlanul küzdök utána.

Thalia temploma.

— Debreceni színezet. —

Vasárnap dec. 9-én adatott „Ripacsos Pista dolmánya” című népszínmű. Nyilvay Irma dalaival teljesen kielégíté a szépségű közönséget. A többi szereplőkkel is megvöltünk elégedve. Hétfőn „Lengyel számú zöttek Sziberia-ban” nevezetű színmű adatott elő. E férőm — mely nem egyéb, mint Mühlbach Luiza Benyovszky gróf című regényének szindarabba való átültetése — nem elégitette ki közönségünket. Igaz ugyan, hogy az esemény melyet tárgy-

alászik bosszankodik, de nincs rá idejük... sietve fölkel s megy tovább. Hová? senki se tudja...

Diszes temetés vonul át Budapest utcáin... A gyászkozsit négy fehér ló huzza, s a koporsó tetéze virágokkal.

Ki lehet? A szél kissé félre lebbenti a koszoru szalagát s egy név tűnik szemükbe: — Szeréna!

A zenészek gyászindulója közt kiér a gyászmenet a temetőbe!

Még egy rövid dal... egy hosszú zokogás... s a sirketnek új lakója van!... Éj van! — A fák száraz galyai titkosan zörögnek, úgy reszketnek a hervadt koszoruk, s temetői szél járja éjféli táncát!

Ilyenkor rémes a temető... minden sírból lelket látunk kiszállani s a képzelet ijesztő rémalakkal tölti meg a nyugalom hazáját.

... Lassan... bicegve — egy koldus közelg az új sír fölé... ruhája rongyos... teste görnyedő, csak arcában van még némi élet... Kétségbeesetten borul a sírra s zokog hosszasan... csak egy nevet susog — az ő nevé — Szeréna! Szeréna!

A szél egy rémes süvöltéssel felel jajjaira, gunyolódva, sértegetve! s ő csak zokog, zokog keservesen... Dühösen támad a szél újra — s lekajja rongyos fővegét... Mit bánja ő!

mindnyájunknak meleg rokonszenvét bírja, de a kidolgozás szerfelett ügyetlen s a hatásatlanság, melyre szerző úgy látszik leginkább alapítja darabjának sikeres voltát, itt bakot lött. Törökne, Toldy Lovászi mindent elkövetek, hogy a darab fényoldalait — ha úgy ilyen, van kiemeljék, mindazáltal e mű határozottan megbukott Kedden. A „Börögér” operette került színre. A kedves zenéjü darabbar Nyilvay Irma, Alszeghy Ilona, Kunsági, Foltényi, Szabó Bandi mind énekeikkel, mind ügyes játékaikkal zajos tapsokban részletének a közönség részéről. Szerdán a Háza s s a g r o k k a n t j a i című s a Dumanoir et Comp félle francia charlatan színműörök darabja adatott itt elő.

Bizony a mi külföld által szegénynek csufolt vigjáték irodalmunk darabjai jobban megérdemelnék a színre hozást, mint e mű. Kissfaludy, Szigligeti s több jeleseink vigjátékait még alig láttuk e színi idényben. Ohajtanó lenne ezeket is „promemoriám” elővenni. Csütörtökön két kis vigjáték vetéttet elő. Egyik a „Regényvégé”, kedves kis darab, melyben Temesváryné ragyogtató művészetét. Szerepének legkisebb részletét tökéletes készütséggel, helyes felfogással mutatta be a közönségnek. Elismerést neki. Deák Kata s Toldy szintén jól alakítottak. A másik darab „Tüz a z á r d á b a n” vigjátékunk nevezett dramolette volt. Törökne, Temesváry, mint mindég kiérdemelték az elismerés koszoruját. Korádi, ki legelőbb lépett fel nagyobb szerepben kielégítő volt. Csak a tulságos gesticulációról, s a felszeg mozdulatokról szokják le: akkor idővel jó színész válik belőle. Pénteken népszínmű irodalmunk egyik gyöngye a „Tolonc” adatott. A címszerepben Nyilvai Irma énekelt, csengő hangja szívünkig hatott s megindított bennünket. De nem csak dalaival, hanem valóban drámai játékaival is teljes elismerést nyert ki. Szabó Bandi, Tiszai énekeik azinte sikerültek. Megvölt elégedve a közönség Foltényiné, Deák Kata s Kunsági játékaival is.

* **Bodenstedt Petőfiről.** A Mirza Schaffi dalok kitünő szerzője s Petőfi kiváló tisztelője a következő szép előszót írta Neugebauer László Petőfi-fordításaihoz, melyek önálló kötetben éppen most jelentek meg: Azon idegen költők között, kiket későbbi éveimben tanul-tam ismerni, egy sem nőtt oly hamar szívemhez, mint Petőfi, jóllehet ez ismeretség csak fordítások által lett közvetítve, melyek az alak idegenszerűségét még inkább fokozták s pedig nem ritkán kissé bájoló darabossággal. De valamint a nemes alk, járásán s tartásán könnyen felismerhető a nem legesen simulekony öltözék daczára is, és valamint a szép szem a sötét fátyolon át is ragyog, ép úgy tűnt föl előttem Petőfi múzsjája azon burokban, melyben legelőször elem lépett. Már előre is megkapott mozdulatának teljesen gondatlan természetességével, egészen sajátos arczával, változékony kifejezésével, ártatlan pajzánkodásával, mely érzésével, pezsgő csapongásával, lángoló szenvedélyével. Vagy, hogy első benyomásaimat egy más fél által érzékesítem: a költemények úgy tetszettek előttem a fordításban, mint egy idegenszerű szép vidék a reggeli szürkületben, mely egy más tisztán s kedvező világításban tüntet elő, mi-alatt köröskörül még ködfátyol borít mindent. Lelki szemeim elől csakhamar szétoszlatk a ködök, vagy pedig oly átlátszókká váltak, hogy akadály nélkül gyorsan otthon lettem Petőfi költői világában. Azt szokás mondani, hogy a világ úgy tekint bennünket, miként mi őt tekintjük, azonban a valódi költő varázserővel olybá készit tekinteni a világot, amint az saját szemeiben s műveiben tükröződik vissza, hol azután egy egészen új világot vélünk látni, mivel a régen ismert meglepő új világításba tárul elénk. S Petőfi Sándor valódi költő, ki mindenek, a mihez hozzányúlt, magasabb jelentőséget tudott adni. Az egész, fájdalom rövid, clete folytonos költői be-és kilélekezés volt; s kalodnos fejlődési menetében gyakran oly vidékekre vezet, hová különben a muzsa által belépni, de az ő tár-

Sűrű hó szállong a légben... lassan behintti őt is... magával hozva egy borzasztó vendéget, a halált! Dermedten hull össze... szemei lecsukódnak... s még utójára is azt susogja: — Szeréna! Szeréna!... Reszketnek a sírkoszoruk s újra támad a szél... nem találva martalékokat, mindenüvé befurakodik... s felkap egy nyálal iratot... viszi... viszi magával... elhullat egyet-egyet a szegény bolygó költeményeiből!

Bárdy Lajos.

Népdal.

— Szatmármegyeiből. —

Elköltözött már a daru, Száll szívemre sötét boru: Vajon az én kedves rózsám Gondol-e még néha reám?

Ha nem jön is meg a daru: Kedvem még se lesz zomoru; A tél elhozza a havat, Megüljük a lakodalmat.

Elrepült mára nécske is, Elenyészett a kedvem is: A kis fecske vissza tér-e? Jó léányka! enyém lesz-e?

Ha nem tér meg a kis fecske: Mégis lesztesz te menyecske. Elbivoltél kis angyalom, Legyen hát a lakodalom!

Fecske, daru eljöttével, Mi már élünk szép szerével. Boldogok is leszünk ketten, Adja isten, hogy úgy legyen!

Gyapai Gyula.

Margit dalaiból.

Ha olykor-olykor rám emlékezel Rebegi el értem egy imát!

Óh hidd el — égek, mint a nap S elhamvadok gondolva rád.

Elhamvadok gondolva rád!

Ha olykor-olykor rám emlékezel, Egy könnyet áldozz nekem is,

Utamra ily gyöngy nem ragyog, Mi ott terem — csak kő, tövis!

Egy könnyet áldozz nekem is!

Somló Sándor.

A bolygó.

(Rajz).

Vadul süvölt a szél s a felvert fagyos havat keményen csapkodja az ablakokhoz. Mily boldog az most, kinek meleg szobája van, ki boldog családi körben felejtí a zord időt...

És az, a kinek nincs hova lehajtani fejét, hova menjen? hogy szálljon szembe az ég átkos haragjával?

saságában... tőn megenyed... Mint a n... tarka körök... költői tolmács... költőnél mert... den nemzetek... másai s azért... tositának nek... datom e hely... netét bővebb... megjegyezni... talmas kifejlő... lett is lehet... volna s nem... a költeszet... saját nemzet... törekvő férf... tői s zenei t... törnek utat, ... lánosságban... lenül s egész... költő nyelvét... szükség szü... teményeknél... az eredeti d... és zomancáb... hogy mindig... zott érette sz... a legujabb fo... keny előnyök... mos dalt fogl... és tisztán cs... maga költötte

Fér... Nyugszik... jaival, szenved... ményünk, gya... vedélyeskedün... Oh, a sz... retett tárgy... san megindul... mint az árada... s veszekedés... nyomtalanul e... Oh a sz... iránt nem me... nulást tanusít... az embernek... den szent, a... ros. Embernél... életére nem... társadnak, ho... alatt nyög... szolja: hát te... Vannak s... mes vérmérsék... jöltevő keze... tekintenek, mi... ohajtanak egy... jék a v a n t l... ségek már hat... színvállás me... nem bizoeyos... Az embe... sirkőre rá va... ez”, tehát hiro... lajdonsa nyug... férfit) arcz k... jelentőségét... megszólal a h... ha minden sz... lik is... A szeren... világ fennáll, ... volt, (de a nő... rencse forgó... loknál tipor, ... ahoz, hogy val... életjövőjét min... Mindenki... régen megmon... A kártya... telhullámzás... akár szellemi... zünk is minde... koronázva. A... zító alak meg... hogy kedvesse... ébresszen. A... pés a vonzalom... egyértelmű a... Ki hallot... sárge színnek... sugom, hogy a... népiesen emev... szint valja, t... Igen sok... még valaki tők... rénylet szükség... vatása van. Els... reti, mert his... pedig nem sár... arany. Második... kártyaszámra... madik hivatás... fehére... Sárge vag... helyre, hova la... az mindegy, c... táriba, a hol az... a temetőbe... Jötevéleg... a szerelmet iff... neszes szerelen... féle roms társas... ban is nemes... túrni, óriási baj... Azt mondj... fiatal ember... lge... van a köz

birja, de a hatása leginkább itt bakt elkövet... ha egy... határ... regér... enéjü da... Kunsági... kkel, mind... szelteté... a sság... manoir et... ók darabja... zegénynek... i jobban... ut e mü... k vigjáté... en. Ohaj... elöven... tetett elő... es kis da... átá művét... tükéle... mutató... ká Kata s... ík darab... k nevezett... y, mint... kszoruját... bb szerep... gesticula... zokjék le... Pénteken... e a "T o... ylvai Irma... ott s meg... aival, ha... teljes elis... énekeik... a közön... sági játé... za Schaffi... fűlő tiszte... geubauer... önálló kö... on idegen... en tanul... szivem... tség csak... melyek az... okozták s... bosszúgal... an s tartá... egészen si... valamint a... agyog, ép... azon bu... pgett. Már... teljesen... en sajátos... l. ártatlan... zsgó csa... Nagy, hogy... által érzé... ttek előt... zserün szép... egyet mást... elő, mi... t mindent... szoltak a... á váltak... on lettem... mondani... miként mi... tó varázs... got, amint... tüközödi... világot vé... meglepő... fű Sándor... vez hozzá... dani. Az... os költői... s fejlődés... zezet, hová... az ó tár... lassan be... borzasztó... meci lecsu... sogja: —... jira támad... mindenüvé... iratot... egyet-egy... nyeiből!... dy Lajos.

száságában mindent merészel, hogy vele a költői megenyvedettség legvégűs határáig haladjon. Mint a népek fia, előszeretettel ennek tarka körében mozogva és legbeszédesebb költői tölcácsa, mégis több volt a pusztán népköltőnél mert dalokat teremtett, melyek minden nemzetek legnagyobb lyrikusainak hasonlósáma s azért amazok mellett diszhelyet biztosítanak neki a világirodalomban. Nem föladatom e helyen Petőfi költői fejlődésének menetét bővebben fejtegetni, csakis azt akarom megjegyezni, hogy a költőnek oly korai és hatalmas kifejlődése, a legnagyobb tehetség mellett is lehetetlen lett volna, ha magában állt volna s nem szitta volna magába már korán a költszet levegőjét; ha nem talált volna saját nemzetében kiváló mintaképeket s együtörékvő férfiakat. Magyarország gazdag a költői s zenei tehetségekben. Ezek könnyebben törnek utat, mint amazok, mert a zene általánosságban érthető, míg a költemény közvetlenül s egészen csak azon népre az, mely a költő nyelvét beszéli. Fordítások mindig csak szükség szülte eszközök s általalok a lyrai költeményeknél különösen sok megy veszendőbe az eredeti dallamos sajátosságából, illatából és zomancából. Azonban Petőfi szerencsés volt, hogy mindig talált német ajku honfitársai között érte szeretettel lelkesülő fordítókat. Ez a legjobb fordítás nézetem szerint jelentékeny előnyökkel bír a korábbiak fölött; számos dalt foglal magában, melyek oly teljesen és tisztán csengnek a fülebe, mintha Petőfi maga költötte volna németül.

Férfiaink színvallása

— Felhívjuk a hölgyek figyelmét is! —

Nyugszik a halott reményeivel, ábrándjaival, szenvedéyleivel, de mi élők mindig reménylünk, gyakran ábrándozunk, sokszor szenvedélyeskedünk. Oh, a szenvedély! Ha a különösen szeretett tárgy iránt érzésünk folyama rohamosan megindul, kezdődik a szenvedély uralma, mint az áradat, mely békés családi kunyhót s veszekedés zajától harsogó csárdát egyuttal nyomatlanul elsodor.

Oh a szenvedély! mely szerelme tárgya iránt nem meleg ragaszkodást, hanem áthasolulást tanusit, igen sokszor megölő betűje lön az embernek. Ember előtt mai időben minden szent, a mi a becsület szóval nem határoz. Embernél minden kelendő, a mi intenzív életére nem tartozik. Mondt csak ember-társadnak, hogy ezer meg ezer hibák terhe alatt nyög — szemedbe nevet s azt válaszolja: hát te!

Vannak szeretetre méltó férfiak, kik vérmes vérmérsékkel áldattak meg a gondviselés jöltevé keze által, kik mindenkit embernek tekintenek, mindenkivel a barátság poharánál ohajtanak egyesülni, mindenkinél megszagolják a vanit!... Ezen van szagoló egyéniségek már határozott szint vallanak, hanem a színvallás melyik fajához tartoznak, az még nem bizonyos.

Az ember arca olyan mint a sarkó. A sarkórá vagy on irva „itt nyugszik ez és ez”, tehát hirdeti, hogy mily nagy erény tulajdonosa nyugszik alant. Az emberi (már t. i. férfi) arcz köznyilvánosság elé hozza saját jelentőségét. Az arcot látjuk, — tesszik. Ha megszólal a hölgyeknek még jobban tetszik, ha minden szavában színvallás célzása rejlik is.

A szerence változékonysága, mióta a világ fennáll, minden férfira nézve érdekes volt, (de a nők is szemlesítve nézik). A szerence forgó kereké leginkább a játékasztaloknál tipor, vagy emel. Férfiúi bátorság kell ahoz, hogy valaki ily igó mozgó kerékre bizza életjövőjét mint a kártyaszerence.

Mindenki a maga szerencséjének kovácsa régen megmondta.

A kártya sziv alaku színével a fiatal hitel hullámzás: a szivnek mig összeillik. Mert akár szellemi, akár tárgyi szerelmet feltételezünk is mindenik szép lelki tulajdonnal van koronázva. A külsőleg érdektelen, sőt eltaszító alak megnyer, mert tehetsége volt ahoz, hogy kedvessége által érdeket s rokonszenvet ébresztszen. A rokonszenv ébresztése nagy lépés a vonalomhoz; a vonalom megnyerése egyértelmű a beleszerelmeséssel.

Ki hallotta valaha híret a kártyában a sárga színnek? Ki vallja azt sajátjának? Megszagom, hogy a sárga színvallás annyit mint a népiesen elnevezett tökfilkó! A ki a sárga szint vallja, tökfilkó.

Igen sok filkó van a világon, de hogy még valaki tökfilkó is legyen, ahoz óriási mennyiség szükséges. Az ily urnak roppant hivatása van. Első hivatása, hogy a sárgát szereti, mert hiszen azt a szint vallja. A sárga pedig nem sárgasági nyavalya, hanem... arany. Második hivatása, a zöld asztal, hol kártyaszámra mérik az ezüstöt, tehát a harmadik hivatásánál fogva mindegy neki akár fehér.

Sárga vagy fehér levon szállítsanak azon helyre, hova lábbal szokás kivinni az embert az mindegy, csakhogy mégis eljut azon raktárba, a hol azt mondja a külvilág: csitt! — a temetőbe.

Jótevőleg gondoskodott a természet, hogy a szerelmet ifjú szivűk oltassa. Az igaz nemes szerelm megvédi az ifjakat mindenféle rosz társaságtól mert ezen érzet magában is nemes, — a nemesnek nemtelent elűrn, óriási baj.

Azt mondják, hogy a ki kártyázik, az a fiatal ember jövő szerencsáját játszdja el. — van a közvéleménynek. A játékos férfi

játéka saját szenvedélyének, játéka a sorsnak játéka a legördülő körülményeknek. A kártyajátékos férj nagy kárhozát. Hátha még valaki a (tökfilkó) nobles sárga szint vallja magának a kártyában?! Nyugodjék a családi béke, mert sárga az „adout“! Nyugodjék a szöske és barnafejű családtag — mert sárga (tök) az adout nyugodjék a hazai közintézmény, nyugodjék a sok peronaista, miért nem lett piarista? — hiszen sárga (tök) a tromf!

Ime a szenvedély megtagad embert, barátot, családot, hazát, csak maga boldogulhasson. A szenvedély erős, de még erősebb az megelőző halál. A kik meghalnak, azok se nem a veres, se nem a zöld, se nem a sárga (tök) hanem a fakó szint vallják. A fakó szint igen érdekes erről mint a kártya sakk színe alatt tovább is társolaghatunk.

Kállay István.

— A spanyol király házassága. Madridból írják: F. hó 6-án a király a minisztertanácsban tudatta a miniszterekkel, hogy unokahugát Donna Mercedes de Orleansy Borbont határozta el nőül venni. A miniszterek erre engedelmet kértek, hogy visszavonulhassanak az ügy tárgyalására. Két órai tanácskozás után megegyeztek abban, hogy a király váasztását helyeslik és a határozatot a királylyal azonnal közölték. Ennek folytán másnap Sexto hg. a király kéziratával Montpensier herceghez utazott Sevillába. Ebben Don Alfonso megkéri unokahuga kezét. A kormány távirati rendeletére Sevilla kormányzója a király küldöttének tiszteletére meghuzatta a harangokat, s zeneszóval és katonai díszszel fogadta őt. Mihelyt Montpensier herceg válasza megérkezik, az eljegyzés közzétetni fog a diplomáciai testülettel és Spanyolország külföldi követségeivel. Ugy birlik, hogy Izabella királynő férje határozottan vonakodik Don Alfonso esküvőjére megjelenni.

Közlekedés.

— A galamb és léghajó posták. —

Az első posta galamb a biblia szerint a Noé galambja volt, mely csőrében olajfa levéllel mint békeküldönc tért vissza. Plinius szerint is a galambnak küldönc szolgálatra megszerte az ó-korba vitetik. Már Márkus is egy ostromolt várban postagalamb küldöncök által hivta fel pártfeleit segítségül és Tauristenes is egy győzelmé után egy galambot bocsátott fel a hirrel. Decimus Brutus (Kr. sz. e. 44 évvel) szinte, midőn Mutinában Antonius által ostromoltatott, galambokat bocsátott barátaihoz, melyeknek lábaira levelek valának erősítve. Az egyiptomiak hajókról galambokkal küldték tudósításaitak ép úgy a krétai, cyprusi és a görög szigetengeri kereskedő népek is. A rómaiak idejében különösen pedig Diocletian császár alatt küldönc szolgálatra is használtattak.

A legelső galambpostákat azonban a bagdadi chalifa Nuredin szultán rendezte be, ki Krisztus sz. után a 12-ik században galambok által rendes tudósításokat nyert birodalma minden részéből, és ezen galambpostát Achmed chalifa a 12-ik század vége felé még nagyobb tökélyre emelte. Évszázadokig tartattak fenn a keleten a galambposták, Aleppo, Cairo és Bagdadban még most is találhatunk, Tabris és Teheran közt Perzsiában pedig még a legutóbbi években is voltak rendes galambposták. Egyiptomban a 15-ik században a postagalambok részére nagyobb kényelem végett tornyokat is építettek etető állomásokul. Az egész középkorban a keresztháborusok és saracénok is használták a postagalambokat. Megjegyzendő, hogy azon időben egy jól betanított postagalambnak az ára nem kevesebb mint 1000 drb. körmőci arany volt. E célra leginkább az ugynevezett török galambok, melyek a közönséges európai galambokat gyorsaság tekintetében tulszárnyalták, használtattak. A török háboru alatt, a budai vár ostromlása alkalmával, valamint Harlem és Leyda ostromakor is postagalambok használtattak a hírek továbbítására. A postagalamboknak köszönhetik a Rothschildek vagyonuk szaporodását, minthogy nevezett ház postagalambokkal tudósította magát ügynökei által (kik a katonai csapatok nyomában voltak) minden nevezetesebb esemény felől. Ennek következtében I. Napoleon győzelmei és verességei ezen üzér gazdagítására szolgáltak. A távirada behozatala előtt postagalambok által tudatták a sorsjátékok húzásait valamint a pénzüci áresés és — emelkedéseket. 1870-ben Páris ostrománál különösen nagy haszonnal alkalmazták, mely időben egy galamb egyszerre 50,000 sürgönyt is képes volt elvinni, természetes, hogy azok fényirada (photographia) által voltak egész a lehetőségig kicsinyítve. Egy ilyen papirlap 30—40 millimeter nagysággal bírt. Az említett időben teljesített fontos szolgálat folytán Franciaországban minden vár egy hadi galambhazzal (1000 hadi postagalambbal) ellátatni határozottatott. Páris ostroma alatt 356 g. lamb vitetett el és ezek közül 57 tért vissza. Egy jól betanított galamb egy perc alatt 1000 méter, azaz óránként 60 kilométer távolságot hagy hátra. A postagalambokat Chinában szárnyaikra aggatott igen vékony és szerfelett könnyű csengő által védik a ragadozó madarak ellen, mely csengő mennél sebesebben repül a galamb, annál élesebb hangot ad. Ezen intézkedést már Európában is kezdik utánozni.

Belgiumban 1875. május 23-án 46,000

postagalambbal tétett verseny kísérlet, különben jelenleg Franciaországban, Belgium, Németország, Oroszország, Amerikában stb. már léteznek oly eyletek, melyek postagalamb tenyésztéssel foglalkoznak, és időközönként galambversenyeket rendeznek. Magyarországon a komáromi várban tenyésztettek postagalambokat.

1876. év június 25-én reggel 4 órakor Potsdanban felbocsátott galambok közül, a 430 kilométer távolságra fekvő Barmen-be a legelső 10 óra 12 percknr, a legutolsó pedig 11 óra 17 perckor érkeztek meg. Ez alkalommal 40 galamb lett felbocsátva.

A madarak röptét utánozni a hitrege szerint legelőször Dádalus és Icarus által kísérletet tett meg. A léghajó feltalálása se korunkra esik, mert Pekingben már 1306-ban tétettek vele kísérletek. Aunonanyban a Mongolfieri testvérek 400 font súlylyal 1783-ban 1500—1800 láb magasra emelkedtek, 1785-ben Blankhard léghajón Doverből Calaisbe ment át, és 1785-ben Pilatre de Rozier lett a léghajó legelső áldozata Biot és Gay-Lussac 1804-ben tudományos célból egy légutazást tett és 21,000 láb magasra haladt. Glaisher 1 62-ik évben 36,000 angol láb magasságra emelkedett. Mint-hogy azonban a léghajókat biztosan kormányozni nem lehet, azok postai céokra ritkán voltak használhatók. Ezen ritka esetek közé tartozik az 1879-ik év francia-porsz hadjárata. — Páris ostromakor a léghajók valamint postai továbbítás ugy utazók szállítására is kitünő eredménnyel használtattak, mely alkalommal Párisban két magán társulat léghajó-postákat tartott fenn. Ezek egyike eleinte Nadar, később Dartois és Yon, a másik társulat pedig Godard testvérek (Ödön és Gyula) alatt. Godard egy 600 köbméter tartalmu léggömböt készített, melylyel egyszerre 20 személyt lehetett elszállítani. Elképzelhetni, hogy ilyen léggömbökkel azon válságos időkben mily óriási mennyiségű levél lott toxábitva s habár azoknak egy része az ellenkező szél, a porosz golyoi és a vihar áldozatául esett is, a tett szolgálat még is megbecsülhetetlen volt. Egy személy léghajóval 2000 frankért repülhetett ki Párisból.*

* E szép részletet Bösözrményi Kálmán debreceni postatiszt jeles művéből közöljük. A mű címe: „A világ minden államának postája”. Melégen ajánljuk e munkát a közönség figyelmébe. Sz e r k.

— Prot. pogánymissió. A világ minden részében a prot. missiók számadatait összeállítva, e nagyszerű eredmény látható: van 1559 missiói állomás, 2132 hittérítővel: 1,537,074 keresztyén; 420,999 megtérő; 389,059 iskola. A missiókra tett összes évi kiadás 11 millió forint o. é. — Angliából 1060, Németország és Sveiczből 502, Amerikából 460, Hollandiából 43, Franciaországból 22, az északi tartományokból 45 hittérítő bocsátottat ki. — Az évi önkényes adományok az országok között ekként oszlanak meg: Anglia 6,150,000 frttal, Amerika 3,550,000 frttal, Németország és Sveic 1,050,000 frttal, Hollandia 187,500 frttal, Franciaország 87,550 frttal, az északi országok 67,000 frttal. A megtérítettek közül Ázsiára 450,000 esik és pedig Előindíára 230 ezer, Utóindíára 150 ezer, 20,000 Chinára, 25,000 Törökországra. Áfrikára 472 ezer és pedig 283 ezer Madagaskárra és Kelet-Afrikára; Nyugat-Afrikára pedig 124 ezer megtérített lélek. Amerikában 352 ezer, ebből 308 ezer Nyugotindíára, 43 ezer Északamerikára esik. — Ausztráliában és Polynéziában 263 ezer megtérített lélek van eddig. Ezen számok elég hangosan beszélnék!

És mégis mozog a föld.

— A pantográfphíréről. —

Nem jeles írónknak, Jókainak hasonló című regényéről szándékozunk beszélni, nem is amaz óriás eredményekről, mit a föld mozgásának felfedezése okozott, hanem annál nem kevesebb fontosságú dologról, olyanról, mely, ha sikerül, a föld mozgásának ismerete folytán elterjedt szellemi világosságánál nem csekélyebb vívmányokat lesz képes eszközölni. Értsem a Pantográfát, azaz az Egyetemes Irást. Hogy — hogy nem, nem tartozik szorosan felvett célunkhoz, feljegydvén figyelmünk ez első tekintetben lehetetlennek látszó dologra, alkalom adtával hozzájutott e sorok írója oly könyvekhez, melyek az Egyetemes Irás eszméjével foglalkoznak. Alkalom adtával, de mások figyelmztetésére is olvasgatva e tárgyról, úgy tűnt föl nekünk, hogy é és gondolat nem új. Előbbi időszak e nemű kísérleteiről nem is szólva felhozzuk, hogy már két századdal ez előtt a tudós, a melyen gondolkozó Leibnitz törte ezen a fejtét, s De arte combinatoria (1666) című művében vizsgálódott egy közös beszéd- és írásnyelv alkotásának lehetőségéről. Utána egész sora keletkezett az e tárgyról írott műveknek. Nevezetesen Becher (műve megjelent Jenában) Dalgarn, Wilkins (London 1668), a magyar Kolnár György, Lambert (Lipsee 1764), Eeiger (Berlin 1779), Condorcet (Páris 1794), Wotke, Sicard (Páris), Vater (Weissenfels 1799), Fry, Näther (Mörlitz 1805), Niethamer (Nürnberg 1808), Bürjas (Berlin 1808), Réthy András (Bécs 1825), Renzi (Páris 1840), kézírásban maradt a tudományokban jártas Gáti István ref. lelkésznek e nem-beli kísérlete. Névtelen (London 1875), Jamm (Hamburg 1876). A mint ez elsorolt nevekben látjuk, már sokan gondolkoztak a felől: hogyan lehetne egy olyan jegyekből szerkesztett írásmódot feltalálni, melynél fogva az összes népek egymást megérthetnék. Ha ezekhez

hozzáveszünk még azt is, hogy 1811-ben a kopenhageni akadémia e feladat sikeres megoldására jutalmat tűzött ki, (de ennek több nehezítő körülmény miatt nem lett eredménye) s hogy Angolországban is hasonló cselekedetek s hogy III Oskar svéd király foglalkoztatta ezzel a maga köré gyűjtött tudós férfiakat; figyelembe vesszük még ezenkívül azt is, hogy Münchenben e cél valóstításán egy társulat működik: akkor röviden vázolva ki-merítettük az egyetemes írás irodalomtörténetét. Azonban az eddig ismert működések ugy látszik nem tették kivihetővé a kitűzött feladatot. Nem volt pedig ez lehető azért, mert vagy nagy feneket keritettek a dolognak, vagy nem találták el az utat, módot, a melyen az óriás vívmányokkal kecsegtető találmányt érvényesítsék. Nem is könnyű lehet az, feltalálni egy olyan általános írásmódot, melynek segítségével széles e világ minden népe egymást megérthesse! Hiszen gondolnunk is merész. Csak mély gondolkozók agyában fogamzhatott meg az eszme. Szerintem azonban, figyelembe véve az e feladat teljesítése körül járó nehezségeket, gondosan átlapozva az eddig megjelent erre vonatkozó műveket, elolvassván a legújabbban megjelent s a világlkiállításra szánt füzetet,* melyről a főváros lapjai nagybárra csak említett tettek, (Hiszen a napi sajtónak ezer a gondolja!) s valljuk meg, sokszor nagyon könnyen bannak el nagyobb figyelemre méltó dologgal is, azt vettem észre, hogy legjobban etalálta e művészetnek a módját Kovácsházi István. — Mily nagyszerű, s világra szóló nevezetességű e szerzőnek gondolata! s vajjon a cél kivihető volna-e? s mennyi fontosságú tulajdoníthatunk az Egyetemes Írás felfedezéséből és célszerű, könnyebb módon alkalmazásából származott eredményeknek? azt a következő alkalommal kísértjük meg elmondani. Addig is felhívom a t. olvasók becses figyelmét e műre, és sziveskedjenek gondolkodni arról, hogy nem volna-e ismét oly általános írás-jegyek használata, mely az összes emberiség minden nemzete elmémeit képes volna kevés fáradságba kerülő uton és módon egyetlen egy könyv segítségével tehát egy nyelvből a másikkra fordítgatás nélkül megismertetni. Gondoljuk meg előbb a dologt, s ne itéljük hamar oly fontos ügyben, mely századok óta sok jeles elmét foglalkoztatott. Hogy még eddig nem sikerült elérni a célt, azt csak a figyelemnek más irányfelé való fordítása, nem pedig a lehetetlenség okozta, Hiszen a nagy Columbus fölfedezéseit is számos más, szintén nevezetes találmány előzte meg. Csak gondolkozunk, s szellettessük kissé e kérdést.

— A párisi világlkiállítás on egy nemzetközi bizottság a postai fejlődését is tárgyalja, e végből Magyarországból is küldenek minden postai igazgatósági kerületből egy-egy hivatalnokot.

Társadalmi életünk.

II. A főiskolai muzeum.

Első cikkemben elmondtam egyet-mást városunk társadalmi életére vonatkozólag, — de csak általánosságban, — későbbre halasztván az egyes teendőknek részletesebb felsorolását. Szükségesnek tartom azonban előre kijelenteni, hogy koránt sem akarom — (talán nem is tudnám) — mindazon teendőket megemlíteni, melyekhez Debreczennek előbb-utóbb hozzá kell fogni saját érdekében. Hagyom azoknak megbeszélését, illetőleg megvitatását olyanokra, a kik ahoz nálam jobban értenek. Csupán olyan néhány intézkedést óhajtok most felemlíteni, melyeket ugyszólván minden erőfeszítés nélkül meglehet tenni, részben egy kis ügybuzgóság és jóakarattal, részben pedig társulási segélyével. Ilyenek tartom én a legelső sorban a főiskolai muzeum rendezésének az ügyét.

Mintha csak hallanám egynemely polgártárs ilyenén kétkedő nyilatkozatát: „hát mi köze a muzeum rendezésének a város társadalmi életéhez?”

De bizony sok. Én a többi közül csak kettőt fogok megemlíteni: az egyik Debreczen, illetőleg a debreceniek jelenére, a másik pedig a jövőre vonatkozik.

Lássuk legelőbb is a jelent.

Csak nem régen hangzott fel egy felhívás, melyben a muzeum rendező felügyelője közadakozásra kéri le a polgárságot, a közönséget, hogy egy 700 frtra becsült népművei (ethnographiai) magángyűjteményt a főiskola számára megszerezhessenek. S mi lett az eredménye? — Alig egynéhány forint ajánlat gyűlt be. Mivel fogjuk menteni ezt a közönyösséget? Talán azzal, hogy már ugy is nagyon kimerítették adakozási hajlamukat a különböző jótékonycélu gyűjtések? — Igaz, eleget adakoztunk, azaz adakoztak némelyek a dévai reálskola segélyalpjára, a török sebestültek javára, no meg az arany koszorura is. Az isten mentsen, hogy ezen adakozásokat fölöslegesnek vagy haszontalanoknak tartsam. Épen nem; — de azt mégis különöskéül vélem, hogy midőn a török hőskök emlékére készítettő koszorura 1000 frt gyűl be: oly célra, mely bennünket sokkal közelebb érdekel, a szükséges összeget nem bírjuk összegyűjteni. És épen ez a dolog egyik oldala, mely legközelebb érinti társadalmi életünket. — Kérdem, ugyan mit fognak mondani városunk lakosságáról és annak művelődés iránt tanúsított hajlamairól, ha meghallják, hogy többszöri

* Pantographia Egyetemes írás. Kovácsházi István. Franklin társulat 1877.

Gyula.

saságában mindent merészel, hogy vele a költői megenyehetőség legvégső határáig haladjon. Mint a népnek fia, előszeretettel ennek tarka köreiből mozogva és legbeszédesebb költői tolmácsa, mégis több volt a pusztá költőnél mert dalokat teremtett, melyek minden nemzetek legnagyobb lyrikusainak hasonmái s azért amazok mellett diszhelyet biztosítanak neki a világirodalomban. Nem föladatom e helyen Petőfi költői fejlődésének menetét bővebben fejtegetni, csakis azt akarom megjegyezni, hogy a költőnek oly korai és hatalmas kifejlődése, a legnagyobb tehetség mellett is lehetetlen lett volna, ha magában állt volna s nem szitta volna magába már korán a költeszet levegőjét; ha nem talált volna saját nemzetében kiváló mintákat s együttrékövő férfiakat. Magyarország gazdag a költői s zenei tehetségekben. Ezek könnyebben törnek utat, mint amazok, mert a zene általánosságban érthető, míg a költemény közvetlenül s egészen csak azon népre az, mely a költő nyelvét beszéli. Fordítások mindig csak szükség szülte eszközök s általuk a lyrai költeményeknél különösen sok meg veszendőbe az eredeti dallamos sajátosságából, illatából és zománcból. Azonban Petőfi szerencsés volt, hogy mindig talált német akju honfitársai között érette szeretettel lelkesülő fordítókat. Ez a legujabb fordítás nézetem szerint jelentékeny előnyökkel bír a korábbiak fölött; számos dalt foglalt magában, melyek oly teljesen és tisztán csengnek a fülbe, mintha Petőfi maga költötte volna németül.

Férfiaink színvallása

— Felhívjuk a hölgyek figyelmét is! —

Nyugos a halott reményeivel, ábrándjaival, szenvedéyleivel, de mi élők mindig reménylünk, gyakran ábrándozunk, sokszor szenvedélyeskedünk.

Oh, a szenvedély! Ha a különösen szeretett tárgy iránt érzésünk folyama rohamosan megindul, kezdődik a szenvedély uralma, mint az áradat, mely békés családi kunyhót s veszekedés zajától harsogó csárdát egyuttal nyomatlanul elsodor.

Oh a szenvedély! mely szerelme tárgya iránt nem meleg ragaszkodást, hanem áthasolulást tanusít, igen sokszor megölő betűje lön az embernek. Ember előtt mai időben minden szent, a mi a becsület szóval nem határos. Embertől minden kelendő, a mi intenzív életére nem tartozik. Mondd csak ember-társadnak, hogy ezer meg ezer hibák terhe alatt nyög — szemedbe nevet s azt válaszolja: hát te!?

Vannak szeretete méltó férfiak, kik vérmes vérmérsékkel áldattak meg a gondviselés jölvő keze által, kik mindenkit embernek tekintenek, mindenkivel a barátság poharánál ohajtanak egyesülni, mindenkinél megszagolják a v a n t!... Ezen v a n szagoló egyéniségek már határozott színt vallanak, hanem a színvallás melyik fajához tartoznak, az még nem bízoesos.

Az ember arca olyan mint a sirkő. A sirkőre rá vagy on irva „itt nyugszik ez és ez”, tehát hirdeti, hogy mily nagy erény tulajdonosa nyugszik alant. Az emberi (már t. i. férfiu) arcz könnyílvánosság élé hozza saját jelentőségét. Az arczot látjuk, — tetszik. Ha megszólal a hölgyeknek még jobban tetszik, ha minden szavában színvallás célzása rejlik is.

A szerencse változékonysága, mióta a világ fennáll, minden férfura nézve érdekes volt, (de a nők is szemeslütve nézik). A szerencse forgó kereké leginkább a játékszatloknál tipor, vagy emel. Férfiu bátorság kell ahoz, hogy valaki ily igó mozgó kerekre bizza életjövőjét mint a kártyaszerencse.

Mindenki a maga szerencséjének kovácsa régen megmondta.

A kártya sziv alaku színével a fiatal hitelhullámzás: a szivnek mig összeillik. Mert akár szellemi, akár tárgyi szerelmet feltételezünk is mindeuk szép lelki tulajdonnal van koronázva. A külsőleg érdeketlen, sőt eltaszító alak megayer, mert tehetsége volt ahoz, hogy kedvessége által érdeket s rokonszenvet ébreszessen. A rokonszeny ébresztése nagy lépés a vonalomhoz; a vonalom megnyerése egyértelmű a beleszerelmesedéssel.

Ki hallotta valaha hirtét a kártyában a sárga színnek? Ki vallja azt sajátjának? Megsugom, hogy a sárga színvallás annyi mint a népiesen elnevezett tökfilkó! A ki a sárga színt vallja, tökfilkó.

Igen sok filkó van a világon, de hogy még valaki tökfilkó is legyen, ahoz óriási mennyélt szükséges. Az ily urnak roppant hivatása van. Első hivatása, hogy a sárgát szereti, mert hiszen azt a színt vallja. A sárga pedig nem sárgasági nyavalya, hanem... arany. Második hivatása, a zöld asztal, hol kártyaszámra mérük az ezüstöt, tehát a harmadik hivatásánál fogva mindegy neki akár fehér.

Sárga vagy fehér lovon szállítsanak azon helyre, hova lábba szokás kivinni az embert az mindegy, csak hogy mégis eljut azon raktárba, a hol azt mondja a külvilág: csitt! — a temetőbe.

Jótevőleg gondoskodott a természet, hogy a szerelmet ifju szivekbe oltassa. Az igaz nemes szerelm megvédi az ifjakat minden féle rossz társaságtól mert ezen érzet magában is nemes, — a nemesnek nemtelelt el-
tűrni, óriási baj.
Azt mondják, hogy a ki kártyázik, az a fiatal ember jövő szerencsét játszdja el. Iga van a közvéleménynek. A játékos férfi

játéka saját szenvedélyének, játéka a sorsnak játéka a legördülő körülményeknek. A kártyajátékos férj nagy kárhozát.

Hátha még valaki a (tökfilkó) nobles sárga színt vallja magának a kártyában?!
Nyugodjék a családi béke, mert sárga az „adout“! Nyugodjék a szöske és barnafejú családtag — mert sárga (tök) az adout nyugodjék a hazai közintézmény, nyugodjék a sok pleronaista, miért nem lett piarista? — hiszen sárga (tök) a tromf!

Ime a szenvedély meztagad embert, barátot, családot, hazát, csak maga boldogul-hasson. A szenvedély erős, de még erősebb az megelőző halál. A kik meghalnak, azok se nem a veres, se nem a zöld, se nem a sárga (tök) hanem a fakó színt vallják. A fakó színi igen érdekes erről mint a kártya sakk színe alatt tovább is társolghatunk.

Kállay István.

— A spanyol király házassága. Madridból írják: F. hó 6-án a király a minisztertanácsban tudatta a miniszterekkel, hogy unokahugát Donna Mercedes de Orleansy Borbont határozta el nőül venni. A miniszterek erre engedelmet kértek, hogy visszavonulhassanak az ügy tárgyalására. Két órai tanácskozás után megegyeztek abban, hogy a király v asztását helyeslik és a határozatot a királylyal azonnal közölték. Ennek folytán másnap Sexto hg. a király kéziratával Montpensier hercegehez utazott Sevillába. Ebben Don Alfonso megkéri unokahuga kezét. A kormány távirati rendeltetésére Sevilla kormányzója a király küldöttének tiszteletére meghuzatta a harangokat, s zene-szóval és katonai díszszel fogadta őt. Mihelyt Montpensier herceg válasza megérkezik, az eljegyzés közöltetni fog a diplomáciai testülettel és Spanyolország külföldi követségeivel. Ugy birlik, hogy Izabella királynő férje határozottan vonakodik Don Alfonso esküvőjére megjelenni.

Közlekedés.

— A galamb és léghajó posták. —

Az első posta galamb a biblia szerint a Noé galambja volt, mely csőrében olajfa levelét mint békeküldönc tért vissza. Plinius szerint is a galambnak küldönc szolgálatai mesz-sze az ó-korba vitetik. Már Márius is egy ostromolt várból postagalamb küldöncök által hivta fel partfeleit segítségül és Tauristenes is egy győzelm után egy galambot bocsátott fel a hirrel. Decimus Brutus (Kr. sz. e. 44 évvel) szinte, midőn Mutinában Antonius által ostromoltatott, galambokat bocsátott barátaihoz, melyeknek lábaira levelek valának erősítve. Az egyiptomiak hajókról galambokkal küldték tudósításaitak ép úgy a krétai, cyprusi és a görög szigetengeri kereskedő népek is. A rómaiak idejében különösen pedig Diocletian császár alatt küldönc szolgálata is használtattak.

A legelső galambpostákat azonban a bagdadi chalifa Nuredin szultán rendezte be, ki Krisztus sz. után a 12-ik században galambok által rendes tudósításokat nyert birodalma minden részéből, és ezen galambpostát Achmed chalifa a 12-ik század vége felé még nagyobb tökélyre emelte. Évszázadokig tartattak fenn a keleten a galambposták, Aleppo, Cairo és Bagdadban még most is találhatunk, Tabris és Teheran közt Perzsiában pedig még a legutóbbi években is voltak rendes galambposták. Egyiptomban a 15-ik században a postagalambok részére nagyobb kényelem végett tornyokat is építettek etető állomásukul. Az egész középkorban a keresztáborusok és saraćenok is használták a postagalambokat. Megjegyzendő, hogy azon időben egy jól betanított postagalambnak az ára nem kevesebb mint 1000 drb. körmőci arany volt. E célra leginkább az ugynevezett török galambok, melyek a közönséges európai galambokat gyorsaság tekintetében túlszárnyalták, használtattak. A török háboru alatt, a budai vár ostromlása alkalmával, valamint Harlem és Leyda ostromakor is postagalambok használtattak a hírek továbbítására. A postagalamboknak köszönhetik a Rothschildek vagyunk szaporodását, minthogy nevezett ház postagalambokkal tudósította magát ügynökei által (kik a katonai csapatok nyomában voltak) minden nevezetesebb esemény felől. Ennek következtében I. Napoleon győzelmei és verességei ezen üzér gazdagítására szolgáltak. A távirada behozatala előtt postagalambok által tudatták a sorsjátékok huzásait valamint a pénzpiaci áresés és — emelkedéseket. 1870-ben Páris ostrománál különösen nagy haszonnal alkalmazták, mely idő-dőben egy galamb egyszerre 50,000 sürgönyt is képes volt elvinni, természetes, hogy azok fényirada (photographia) által voltak egész a lehetőségig kicsinyítve. Egy ilyen papírlap 30—40 millimeter nagysággal bír. Az említett időben teljesített fontos szolgálat folytán Franciaországban minden vár egy hadi galambhálzával (1000 hadi postagalambbal) elláttatni határozottat. Páris ostroma alatt 356 g lamb vitetett el és ezek közül 57 tért vissza. Egy jól betanított galamb egy perc alatt 1000 méter, azaz óránként 60 kilométer távolságot hagy hátra. A postagalambokat Chinában száznaiakra aggattott igen vékony és szerfelett könnyű csengő által védik a ragadozó madarak ellen, mely csengő mennél sebesebben repül a galamb, annál élesebb hangot ad. Ezen intézkedést már Európában is kezdik utánozni.

Belgiumban 1875. május 23-án 46,000

postagalambbal tétett verseny kísérlet, különben jelenleg Franciaországban, Belgium, Németország, Oroszország, Amerikában stb. már létezenek oly eyletek, melyek postagalamb tenyésztéssel foglalkoznak, és időközönként galambversenyeket rendeznek. Magyarországon a komáromi várból tenyésztettek postagalambokat.

1876. év június 25-én reggel 4 órakor Potsdamban felbocsátott galambok közül, a 430 kilométer távolságra fekvő Barmen-be a legelső 10 óra 12 perckur, a legutolsó pedig 11 óra 17 perckor érkeztek meg. Ez alkalommal 40 galamb lett felbocsátva.

A madarak röptét utánozni a hitrege szerint legelőször Dádalus és Icarus által kísérletet tett meg. A léghajó feltalálása se korunkra esik, mert Pekingben már 1306-ban tétettek vele kísérletek. Anonnyban a Mongolfieri testvérek 400 font súlylyal 1783-ban 1500—1800 láb magasra emelkedtek, 1785-ben Blankhard léghajón Doverből Calaisbe ment át, és 1785-ben Pilatre de Rozier lett a léghajó legelső áldozata Biot és Gay-Lussac 1804-ben tudományos célból egy légutazást tett és 21,000 láb magasra haladt. Glaisher 1 62-ik évben 36,000 angol láb magasságra emelkedett. Mint-hogy azonban a léghajókat biztosan kormányozni nem lehet, azok postai céokra ritkán voltak használhatóak. Ezen ritka esetek közé tartozik az 1870-71-dik évi francia-porosz hadjárat. — Páris ostromakor a léghajók valamint postai továbbítás ugy utazók szállítására is kitűnő eredménnyel használtattak, mely alkalommal Párisban két magán társulat léghajó-postákat tartott fenn. Ezek egyike eleinte Nadar, később Dartois és Yon, a másik társulat pedig Godard testvérek (Ödön és Gyula) alatt. Godard egy 600 köbméter tartalom léggömböt ké-zítetett, melylyel egyszerre 20 személyt lehetett elszállítani. Elképzelhetni, hogy ilyen léggömbökkel azon válságos időkben mily óriási mennyiségű levél lott toxábitva s habár azoknak egy része az ellenkező szél, a poroszok golyói és a vihar áldozatult esett is, a tett szolgálat még is megbecsülhetetlen volt. Egy személy léghajóval 2000 frankért repülhetett ki Párisból. *

* E szép részletet Böszörményi Kálmán debreceni postatiszt jeles művéből közöljük. A mű címe: „A világ minden államának postája.“ Melegen ajánljuk e munkát a közönség figyelmébe. Szerk.

— Prot. pogánymissió. A világ minden részében a prot. missiók számadatait összeállítva, e nagyszerű eredmény látható: van 1559 missiói állomás, 2132 hittérítővel: 1,537,074 keresztény; 420,999 megtérő; 389,059 iskola. A missiókra tett összes évi kiadás 11 millió forint o. é. — Angliából 1060, Németországból 52, Franciaországból 22, az északi tartományokból 45 hittérítő bocsátottat ki. — Az évi önkényes adományok az országok között ekként oszlanak meg: Anglia 6.150,000 frttal, Amerika 3.550,000 frttal, Németország és Sveic 1.050,000 frttal, Hollandia 187,500 frttal, Franciaország 87,550 frttal, az északi országok 67,000 frttal. A megtérítettek közül Ázsiára 450,000 esik és pedig Előindára 230 ezer, Utóindára 150 ezer, 20,000 Chinára, 25,000 Törökországra, Afrikára 472 ezer és pedig 283 ezer Madagaskárra és Kelet-Afrikára; Nyugat-Afrikára pedig 124 ezer megtérített lélek. Amerikában 352 ezer, ebből 308 ezer Nyugotindára, 43 ezer Északamerikára esik. — Ausztráliában és Polynéziában 263 ezer megtérített lélek van eddig. Ezen számok elég hangosan beszélnék!

És mégis mozog a föld.

— A pantográfiáról. —

Nem jeles írónknak, Jókainak hasonló című regényéről szándékozunk beszélni, nem is amaz óriás eredményekről, mit a föld mozgásnak fölfedezése okozott, hanem annál nem kevesebb fontosságú dologról, olyanról, mely, ha sikerül, a föld mozgásának ismerete folytán elterjedt szellemi világosságául nem csakélyebb vívmányokat lesz képes eszközölni. Értém a Pantográfiát, azaz az Egyetemes Irást. Hogy — hogy nem, nem tartozik szorosán felvett célunkhoz, felgerjedvén figyelmünk ez első tekintetben lehatároltunk látszó dologra, alkalom advával hozzátettük a sorok írója oly könyvekhez, melyek az Egyetemes Irás eszméjével foglalkoznak. Alkalom advával, de mások figyelmzetésére is olvastatván e tárgyról, úgy tűnt föl nekünk, hogy e gondolat nem új. Előbbi időkben e nemű kísérleteiről nem is szólvá felhozzuk, hogy már két századdal ezelőtt a tudós, a mélyen gondolkozó Leibnitz törte ezen a fejtét, s De arte combinatoria (1666) című művében vizsgálódott egy közös beszéd- és írásnyelv alkotásának lehetőségéről. Utána egész sora keletkezett az e tárgyról írott műveknek. Nevezetesen Becher (műve megjelent Jenában) Dalgarn, Wilkins (London 1668), a magyar Kolnár György, Lambert (Lipsee 1764), Berger (Berlin 1779), Condorcet (Páris 1794), Wotke, Sicard (Páris), Vater (Weissenfels 1799), Fry, Näther (Mörlitz 1805), Niethamer (Nürnberg 1808), Búrjas (Berlin 1808), Réthy András (Bécs 1825), Renzi (Páris 1840), kéziraltban maradt a tudományokban jártas Gáti István ref. lelkésznek e nem-beli kísérlete. Névtelen (London 1875), Jamm (Hamburg 1876). A mint ez elsorolt nevekben látjuk, már sokan gondolkoztak a felől: hogyan lehetne egy olyan jegyekből szerkesztett frászmódot feltalálni, melynél fogva az összes népek egymást megérthetnék. Ha ezekhez

hozzávésszük még azt is, hogy 1811-ben a koppenhagai akadémia e feladat sikeres megoldására jutalmat tűzött ki, (de ennek több nehezítő körülmény miatt nem lett eredménye) s hogy Angolországban is hasonló cselekedetek s hogy III Oskar svéd király foglalkoztatta ezzel a maga köré gyűjtött tudós férfiakat; figyelembe vesszük még ezenkívül azt is, hogy Münchenben e cél valóztatásán egy társulat működik: akkor röviden vázolva kimerítettük az egyetemes írás irodalomtörténetét. Azonban az eddig ismert működések ugy látszik nem tették kivihetővé a kitűzött feladatot. Nem volt pedig ez lehető azért, mert vagy nagy feneket kerítettek a dolognak, vagy nem találtak el az utat, módot, a melyen az óriás vívmányokkal kecsegtető találmányt érvényesítsék. Nem is könnyű lehet az, feltalálni egy olyan általános frászmódot, melynek segítségével széles e világ minden népe egymást megérthesse! Hiszen gondolatnak is merész. Csak mély gondolkozók agyában fogamzhatott meg az eszme. Szerintem azonban, figyelembe véve az e feladat teljesítése körül járó nehézségeket, gondosan átlapozva az eddig megjelent erre vonatkozó műveket, elolvastván a legujabbban megjelent s a vilákiállításra szánt füzetet, * melyről a főváros lapjai nagybőrra csak említést tettek, (Hiszen a napi sajtónak ezer a gon'ja!) s valljuk meg, sokszor nagyon könnyen bínnak el a nagyobb figyelemre méltó dologgal is, azt vettem észre, hogy legjobban eltalálta e művészetnek a módját Kovácskai István. — Mily nagyszerű, s világra szóló nevezetessége e szerzőnek gondolata! s vajjon a cél kivihető volna-e? s mennyi fontosságot tulajdoníthatunk az Egyetemes Írás felfedezéséből és célszerű, könnyebb módon alkalmazásából származott eredményeknek? azt a következő alkalommal kísértjük meg elmondani. Addig is felhívom a t. olvasók becses figyelmét e műre, és szíveskedjenek gondolkodni arról, hogy nem volna-e rossz oly általános írás-jegyek használata, mely az összes emberiség minden nemzete eleműveit képes volna kevés fáradságba kerülő uton és módon egyetlen egy könyv segítségével tehát egy nyelvből a másikra fordítgatás nélkül megismertetni. Gondoljuk meg előbb a dolgot, s ne itéljünk hamar oly fontos ügyben, mely századok óta sok jeles elmét foglalkoztatott. Hogy még eddig nem sikerült elérni a célt, azt csak a figyelemnek más irányfelé való fordítása, nem pedig a lehetetlenség okozta. Hiszen a nagy Columbus fölfedezéseit is számos más, szintén nevezetes találmány előzte meg. Csak gondolkozunk, s szellőztessük kissé e kérdést.

— A párisi vilákiállításán egy nemzetközi bizottság a postai gyűjteményét is tárgyalja, e gyűjteményből is küldenek minden postaigazgatósági kerületből egy-egy hivatalnokot.

Társadalmi életünk.

II. A főiskolai muzeum.

Első cikkemben elmondtam egyet-mást városunk társadalmi életére vonatkozólag, — de csak általánosságban, — későbbre halasztván az egyes teendőknek részletesebb felsorolását. Szükségesnek tartom azonban előre kijelenteni, hogy koránt sem akarom — (talán nem is tudnám) — mindazon teendők megemlíteni, melyekhez Debreczennek előbb-utóbb hozzá kell fogni saját érdekében. Hagyom azoknak megbeszélését, illetőleg megvitátását olyanokra, a kik ahoz nálam jobban értenek. Csupán olyan néhány intézkedést óhajtok most felemlíteni, melyeket ugyszólván minden erőfeszítés nélkül meglehet tenni, részben egy kis ügybuzgóság és jóakarát, részben pedig társulás segítségével. Ilyennek tartom én a legelső sorban a főiskolai muzeum rendezésének az ügyét.

Mintha csak hallanám egynemely polgártárs ilyetén kétérdő nyilatkozatát: „hát mi köze a muzeum rendezésének a város társadalmi életéhez?“

De bizony sok. Én a többi közül csak kettőt fogok megemlíteni: az egyik Debreczen, illetőleg a debreczeniek jelenére, a másik pedig a jövőre vonatkozók.

Lássuk legelőbb is a jelent. Csak nem régen hangzott fel egy felhívás, melyben a muzeum rendező felügyelője közadakozásra kéri fel a polgárságot, a közönséget, hogy egy 700 frtra becsült népművelési (ethnographia) magángyűjteményt a főiskola számára megszerezhessenek. S mi lett az eredménye? — Aliq egynéhány forint ajánlat gyűlt be. Mivel fogjuk menteni ezt a közönyösséget? Talán azzal, hogy már ugy is nagyon kimerítették adakozási hajlamukat a különböző jótékonycélu gyűjtések? — Igaz, eleget adakoztunk, azaz adakoztak némelyek a dévai reáliskola segélyalapjára, a török sebesültek javára, no meg az arany koszorura is. Az isten mentsen, hogy ezen adakozásokat fölöslegesnek vagy haszontalanoknak tartsam. Épen nem; — de azt mégis különösképen vélem, hogy midőn a török hősök emlékére készitendő koszorura 1000 frt gyűl be: oly célra, mely bennünket sokkal közelebb érdekel, a szükséges összeget nem bírjuk összegyűjteni. És épen ez a dolog egyik oldala, mely legközelebből érinti társadalmi életünket. — Kérdem, ugyan mit fognak mondani városunk lakosságáról és annak művelődés iránt tanúsított hajlamairól, ha meghallják, hogy többszöri

* Pantographia Egyetemes írás. Kovácskai István. Franklin társulat 1877.

felszólításra alig 15-20 frt gyűlt be az ajánlatban? — s mit fogunk mondani mi magunk, ha majd megtudjuk, hogy városunkból kivitték egy oly gyűjtemény, mely egyik jelentékeny művelődési eszközünknek, a múzeumnak kiegészítésére, sőt talán díszére is szolgálhatna? Mert ha a tulajdonosnak csakugyan szándéka azt eladni, s csakugyan érdemes 6-700 frtra, vevő bizonyosan akad reá. Hiszen vannak nekünk a hazában művelődési egyleteink, melyek kapva kapnak a jó alkalmot.

Bizony társadalmi életünk ziláltságának és hátramaradottságának lehet azt tulajdonítani.

Ha teljesen fejlett érzékünk volna a társadalmi élet kellei iránt; ha mindannyian teljes tudatával bírnánk annak, mint lehet egy várost a művelődés középpontjává tenni: bizonyára nem 5-600 frtot, hanem ezreket volna képesek közművelődési célokra összegyűjteni.

Nem azt akarom ezzel mondani, mintha egyáltalán a képesség és akarat hiányoznék; éppen nem.

Ha valaki elősméri azon előnyöket, melyekkel Debrecen bir nemcsak a környékbeli, hanem mondhatni az összes magyar városok felett, én is elismerem minden ellenmondás nélkül; de viszont ne halgassuk el a hiányokat, melyeken segíteni ócsó szerrel és minden nagyobb fáradság nélkül lehet.

Elismerem én, sőt erősen állítom, hogy Debrecenben igen sokan vannak, a kik akarunk, sőt tesznek is a városi közönség művelődésének érdekében is. Hát ugyan ki vonná meg a megérdemelt dicséretet a collegium azon derék tanáraitól, a kik egész odaadással versenyeznek a közönségnek felolvasásai által élvezetet nyújtani akkor, midőn egyszerű tanítanak is? — Vagy a városnak mint területnek nem érdeme és dicsősége közé tartozik-e, midőn iparosaink művelése céljából felállítja az ismétlő iskolát?

De azt mégis csak be kell vallanunk, hogy közöttünk a szorosabb összetartás nincs meg, — mi nélkül pedig működés állandóbb nyomot alig fog hátrahagyni, — eltekintve az oly intézkedéstől, melyek közséleg kezdeményeztetek vagy hajtották végre.

A felhívás sikertelensége tehát a jelenre vonatkozólag meggyőző bennünket arról, hogy hiába egyesek minden buzgósága és törekvése, — mert megtörik az a tömegnek, a nagyközönségnek közönyösségén s az érdeklődők együttes működésének hiánya miatt.

Hibáztattuk a közönség közönyösségét a felhívás iránt; — de gondoljuk meg csak, valószínű lehet-e? — Valjon nincs-e annak valami természetese oka, hogy nem adakozott a múzeum gyarapítására. Határozottan állíthatjuk, hogy igenis — van. Hát hogyan adna olyan tárgyra, a mit nem ismer? Nem a megvenni szándékolt gyűjtemény ért, hanem magát a múzeumot, illetőleg annak meglevő osztályait vagy egyes tárgyait.

Fazekas Sándor, keresked. isk. tanár.

(Vége köv.)

— Vidék. — Marosvásárhelyen

a rom. kat. gimnázium egyik növendéke, azért mert a szakácsnéval 10 kr eltűnése miatt perbe szállt, revolverrel meglötte magát. A cenki uradalomnak a múlt héten nagy hajtó vadászát volt. Öt nap alatt 2194 darab vad és pedig 1295 nyul, 850 fácán és 49 fogoly lővetett. A kolozsvári nőipar és iparműtörténelmi kiállítás dec. 16-án zárják be. Ugyanakkor tartják meg a 10 kros sorsjegyek ki-sorsolását is. Tordán egy négy osztályú polgári iskolát állítanak fel államköltségen. Kis-Megyeren vadászlovak kiállítása és díjazása lesz. Naros Vásárhely az ottani zenegyule, létesítendő tűzoltó zenekar és a két dalegylet fölszervezésére 500 frtot szavazott meg.

— Az ösvilágról.

(Levelek egy természettudományt kedvelő barátnak.)

H. Szoboszló, 1877. dec. hó.

Kedves barátom!

Az első rendű képletek kora a permi rétegek képződésével le járt, egy más korszaknak adta át a helyet, melyben már a növény uralom hanyatlásával — az állatok fejlődése szembevetődik tünik fel.

A második rendű képletek három csoportot számlálnak u. m. Trias, Jura és kréta csoportokat, mindenik csoport a természet folytonos előre haladását tünteti elő.

Ezen képleteket a harmadrendű váltá fel eocen, miocens, pleitosen, korszakaival.

E harmadrendű képletek korszakaiban már sokkal nemesebb állatokkal találkozunk, sőt némely tudósok e rétegekben az ember csontvázát is fel vélik találhatni.

Végre jött a negyed-rendű képletek korszaka az az a v i s z ö z ö n i, mit a jelenlegi váltott fel kő, bronz és vas korszakaival.

Ezek elő adott sorban következnek egymásra a rétegek, azonban nem kell azt gondolnunk, mintha a föld gömbön, mindenütt egyenlően volna lerakodva, sőt ellenkezőleg — találunk oly helyeket, hol éppen semmi nyoma sincs egyik vagy másik rétegnek, míg másutt több ezer láb magasban terülnek el — Nem kell képzelnünk azt sem, mintha egyenletesen volna elterülve, mert találunk rézsut, függőleges stb. irányban haladó rétegeket is.

Ha veszünk egy kis mennyiségű hamany golyócskát, arra felfelé fel lövelt parányi víz cseppeket bocsátunk, látni fogjuk, mily változások képes a víz a hamany golyócskán elő idézni.

Mihelyt a víz leérkezik, a könnyű kis lánggal elég, mely egy vulkánéhoz hasonlít. A hová a víz leesik, az illető pontján egy homorodás képződik: ez a crater, vagy tölcsér, melynek szélein a hamanyélenye emelkedik fel.

Ha ezen golyócskára nagyobb mennyiségű víz hull alá — felületén közönséges forradalom támad, számtalan repedés és emelkedések okozván, hasonló földünkön láthatókhöz.

Mint támadnak a hamany golyócskán emelkedések s repedések, mivel a természetben kicsinyt, nagyot, parányit, végtelent, ugyanazon és egynemű törvények korlátoznak — azonképen támadtak az egyes rétegek képződése alkalmával egy vagy több elem vegytani hatása alatt — emelkedések, lényeges befolyást gyakorolván a víz és tűz egymás elleni harca.

Ilyen hasonló változásokon ment keresztül a föld a post pliozen korszakáig a terem-tés legnagyobb része befejezve, a föld száraz részeit és tengereit száraz földi és vízi állatok meg számlálhatatlan seregei népesíték, a növények diszpompával vonák be a földet, még is hiányzott az ember. Évek milliói repülének tova, a régmúltban elkezdett nagy mű még sem volt annyira kész, hogy azt elfoglalhassa ez ember, kellett várni még évszázadokra, míg a jégkorszak is elvégezte játékát — akkor körülbelül 40,000 évvel ez előtt előált a természet legszebb koronája s addig legtökéletesebb teremtménye az ember.

— A hajótörések évkönyveiben a múlt

hét kétségkívül mint a legborzasztóbb időszak egyike fog szerepelni. Nem kevesebb, mint 52 hajó ment tönkre, mi által a hajótörések száma az év lefolyt szakáig 1731-re emelkedett. Ez 149-cel mulja felül a tavalyi év megfelelő időszakot. A veszendőbe ment tulajdon 656,000 font sterling értéket képvisel. Egy hajó 111 éves volt, a többiek 1 és 26 év között váltakoztak. A hajótörésekkel 109 ember halálát kell följegyeznünk.

Hajdumegye vizei.

— Földrajzi közlemény. —

Mindezen erek és pusztai folyások jobbára Nádudvar és Karcag között a Berettyó Sár-rétében vesznek el s csak kevés vizök foly még odább dényugotra, migsem a Berettyót Bucsa pusztá, Füzes-Gyarmat és Karcag között eléri. Ujabbán Karcag és Püspök-Ladány között a Kun Laposon keresztül részint a Hortobágy vizének, részint a környékben levő mocsároknak levezetésére huzatott egy csatorna a Berettyóig, mely azonban a célnak és várakozásnak nem minden tekintetben felel meg. Ezen vizerek főfolyója a Hortobágy ré-gebben jelentékenyebb volt, mint mainapság, a mennyiben árkaiban — melynek mélyége helyenként a 2 ölet (3.79 m.) is elérte — még nyáron keresztül is volt víz, sőt még haik is tartózkodtak benne. Mióta azonban a Tisza-Dob melletti védőtűtések által a Tisza-szabályozás folytán a Hortobágyot tápláló mocsárok a Tiszától elzárattak a nagy részben kiszáradtak: azóta a Hortobágy is vízdeigában nagyon megfogyatkozott. — Egyéb ezek közül a Kadarcas már ré-gebben is csekély folyó volt, mert nyáron által gyakorta kiszáradt. A Köselynek egykori vizgaz-daságát a Szoboszló hajdanában csakugyan létezett vízialom emléke hirdeti.

E megye vizei között helyt kell még ad-nunk a

5.) Kálló-érnek (Kék Kálló), mely a megye délkeleti részét érinti Földes határában. Ezen ér a Berettyóból — az Errel egyesülése után — Esztárnál szakad ki s növekedve a véte-i, pályi és debreceni határokról hozzá folyó vizekkel, Konyártól és Tépétől északra s Derecskétől délre kanyarog, Szóvát és Szoboszló határán északnyu-gatra, Földes határában pedig délreke folytatja kanyargó pályáját s Dancsháza és Nagy-Bajom között a bajomi réthben vesz el, vagy egyesül ismét a főfolyóval a Berettyóval. E mocsáros ág leginkább csak a tavasi hóolvadás és esőzés vagy a Berettyó hirteleni áradása alkalmával szokott még folyni, egyébkor medre majdnem teljesen kiszáradt.

6.) A Tócs Bősörmény és Debreczen határában külön folyást képez a fentebbiektől, azok-kal összeköttetésben nem állván. Ezen ér mint alig észrevehető vízfolyás a bősörményi határ-ból jön át a debreceni földre s Tócs nevét a Debreczen város nyugati oldalán eső Köntös gát-nál nyeri s onnan déli irányban haladva, két medrét vagy helyesebben tócsát képez, melyeket Nagy és Kis Tócsónak neveznek. Most már ez is csaknem egészen száraz.

E megye és különösen Debreczen város területén folyt még régen az

7.) Árkos, mely Ohat és Zám pusztákon keresztül huzott csatorna volt s Nádudvar alatt szakadt a Hortobágy vizébe. E csatorna 1716-ban hihetőleg a végre készítették, hogy rajta a Tisza árvize a csegei határból a Sárribe le-folyhasson. Jelenleg azonban a Tiszamelléki mo-csárok a Tiszától elzárattak következtében kiszá-radván: e csatorna is teljesen kiszáradt.

Álló vizei vagy tavai e megyének négy-cse-nek. Mert azon apró tócsák, melyek imitt-amott

szétszórva, a Hortobágy mellékén pedig Nádud-var határában csoportosan vannak: alig érdem-lik meg a felemlítést is e címen. Ezekben job-bára az eső és hóviz szokott egybegyűlni s a nyár folyama alatt vizöket többnyire elvesztik.

Rétes, mocsáros helyek leginkább a Hor-tobágy mellett voltak, azonban a Berettyó-sza-bályozás és a Hortobágy vizének megapadása következtében ezek is csaknem eltűntek. Némi csekély vízi növényzet — nád, gyékény, kaka-sás stb. a Hortobágy és Kösely medrébe helyen-ként fordul elő.

Osman ...

Te vagy legyőzve és mégis te győztél! Bukásod volt a legszebb diadal; Mint hulló csillag estedben ragyogtál, Regédnek vége: búvós hatyudal! ...

Mikor lebuaktál, óriássá lettél, S törpe az ellen, mely a fölra hágott, Levert titán, mikor föladtad Plevnát, Meghódítottad az egész világot! ...

Abányi Emil.

Közgazdaság.

— Szakértők értekezlete a borygyártás kérdésében. —

Mult április 19-én a minisztérium egy tekintélyes bortermelőket, kereskedőket és vegy-észek-ből álló értekezletet hívott össze és követke-ző kérdéseket intézte hozzájuk:

1. Miután a gyártott bor fogalma felett a nézetek eitérők: sziveskedjék nyilatkozni, hogy mit tart gyártott bornak? és hol véli feltalál-hatni a gyártott és természetes bor közötti hi-tást?

2. A pinzegazdaság tudományá által aján-lott borjavítási és szaporítási eljárásokat, Ne-vezetesen: Chaptal, Gall és Petiot módszereit, kiveszi-e ön a borygyártás fogalma alól.

3. Lehetséges-e vegyi uton a gyártott bort, mint ilyen, biztosan és nagy nehézségek nélkül felismerni?

4. Létezik-e Magyarországon borygyártás? ha igen, oly mérvben üzetik-e hogy a borter-melés ée kereskedés megóvásáról külön törvé-nnyel kellessen gondoskodni? általában mily adatokkal rendelkezik ön e tekintetben és töb-bi között: mibe került tudomása szerint egy hectoliter bor gyártása?

5. Várja-e ön egy borygyártás ellen ho-zandó törvénytől azon sikert, hogy általa a ter-mészetes borsnak megvédése a gyártott bor ellenében, eléréssék és szemben azon nehézsé-gekkel, melyekkel a gyártott bor definíciója és feismerése jár, végrehajthatónak tart-e ön oly törvényt?

6. Tekintettel arra, hogy Magyarország egy vámerületet képez Ausztria örökös tarto-mányaival, hol a borygyártást szabályozó külön törvény ez idő szerint nem létezik; ily törvény-nek nálunk létrejövetele esetében, nem lehetne -e attól tartani, hogy Ausztriából Magyarország-óra gyártott bor hozassék be?

7. Emelne vagy csökkentené-e ily törvény Magyarország bortermeleése és kereskedése hi-telét?

8. Mily nézete van önnek a Szalai-féle törvényjavaslat mellett vagy ellenében? szives-kejdkék észrevételeit közölni.

A fennebbi kérdések önmagokban foglalják a borygyártás elleni törvény eitélését; látszik, hogy ezen kérdések szerkesztője is előbb fogta fel a tárgyat és tőként arról volt meggyőződve hogy a 3-ik kérdés: „lehetősége-e a vegyi uton gyártott bort biztosan felismerni?” lesz a zá-rony, melyen a javasolt törvény fenakadt.

Érdekes, miként ítél a gazdák, kereske-dők és vegyészek csoportja külön-külön?

A gazdák (Lónyay Gábor, Somsich Pál) szükségesnek találták a borygyártás elleni törvényt hogy a szőlőművelő a concurrentiától, a fogya-sztó a rászendetéstől védve legyen és a becüs-letes kereskedők hitele biztosításáék. Somsich csak Petiot módszert tartja borygyártásnak. Dr. Csanády ezen feül a gallizálást is e borygyár-tás fogalma alá sorozza.

A kereskedők csoportja (Palugay Jakab, Jalic Kálmán, Szarvasy Sándor) ugy itél, hogy a javasolt törvény a becüsletes borkereskedő hitelét rontaná és rendkívüli zaklatásoknak ten-né ki. Azon borjavítási miveleteket, melyeket előrehaladottabb országok a pinzegazdaságban elfogadtak, veszélyes dolog volna nálunk be-títtatni, mert éppen okosbörkezedésünk és közvetve szőlőművelésünk fejlődése. Egyedüli teendő vol-na a kormány részéről a rendőri intézkedések szigorubb alkalmazása hogy ártalmas szereknek a borban vegyítés megátoltassék, illetőleg az ily visszaélés kellően sújtassék. Borygyártás ná-lyunk szőlő nedv nélkül nem történik, de készí-tenek seprőbort nagy mérvben, de még ezt a törvényt sem tudná megátolni.

A vegyészek (dr. Than, Mór, dr. Vartha Vincz, dr. Ubricht Ríchárd, dr. Schwarzer Viktor) általában a törvényjavaslat ellen nyi-latkoznak, mert indokolatlanul korlátozná az iparszabadságot; idejegyözük Ubricht és Than nézetének lényegét is, melyeket a tudomány dönthetetlen erősege t foglalják magokban, és éssz melyek — ugy hisszük — termelőink ag-godalmait is képesek lesznek eloszlatni.

Ubricht nem tételez fel az országban oly mérvű borygyártást, mely ellen törvényesen fel-lepni érdemes volna: hiszen a szőlőnedv nélkül mesterségesen gyártott (jó) bor minden körül-mények között több jönne, mint a természetes. Számítása szerint finom anyagokból készített bor,

hectoliterenként 30 frtba kerülne. Attól sei fel, hogy a borygyártás valaha a szőlőművelé: kiszoríthatná, mert a gyártáshoz szükséges anya-gok; szőlőcukor, borsav, illatos anyagok stl nagy részt magának a szőlőtőnek termékeiből nyeretnek.

Végre Than Mór, a pesti egyetem jele vegytanára minden bort gyártótnak tekint, bor ugyanis nem terem, hanem értelemrefek tetett industria segélyével készittetik. A borsá vitási műveleteket minél inkább terjeszter óhajtaná, mert éppen az a főhibája borinknak hogy igen természetesek és termelőink a bor kezeléséhez nem értenek. Vegyészileg nem tartj lehetségesnek a gyártott bort a természetesőt megkülömböztetni, ha csak ügyetlenül nem ké szült sz. E részben elég azt felhozni, hogy a országban talán 1000-féle bor terem, mindenil speciális zamattal, speciális alkatrészeikké a gyáros pedig, ha nem akar készítményévé felsülni: chemisi analysis után kénytelen az összeállítani. Legbiztosabb ezkőze a felismerés nek a szájíz és ennek folytán a bor magát job-ban védi, mint bármely törvény.

— Figyeljünk. —

A marhavész állásáról a kereskedelmi minisztértől megnyugtató értesítéseket vettünk. Mind azon rendszabályok, melyek a marhava-kiütés estén a törvény által örendeltetnek, a legszigorubb fogamatba vétettek, gond van fordítva rá, hogy a vesztézarók és veszté-rintézetek szigorubb megtartassanak. A marha-vész általában apadóban van, s kiáltás lehet rá hogy a megtámadott vidékek rövid idő alatt teljesen meg szabaduljanak a vesztől. A mini-steren figyelmeztet, hogy a tulzolt rémhírek bírálatnékűli elfogadását óvakodják a közönség- — Örmel vesztűk ez értesítést tuomásul, de másrészt kívánjuk, hogy a szükséges óvó intézkedések továbbra se hanyagolhasanak el.

* Haladás. H.-Sámszonban eredeti német nyelven gyártják az áruszerzési kötetét, nem csoda, némely régi emberek nem tudnak lé-pést tartani a rohamos haladó korrall. —

Gyászlap.

Johan Zach Bräermeister M a r g i t t á n lakik, s levelezésénél a fenti címet használja. És nem szégyenli. Valjon megtörik-e az olyan embert oly derék magyar helyen, a ki nemzeti nyelvünket gunyolja?

Mi újság?

* Eljegyzés. Lapunk egyik kitünő tollu munkatársá: Pataky Árpád gyógyszerész Sza-bolesmegyéből ma este tartja eljegyzési ünnepe-lyét Debreczenben a lelki és testi erényekben s kellemekben egyaránt gazdag Kémery Mikó Jo-sefa kiasasszonnyal. Ily két művelt lelkű teremtés egyesülése önmagában hordja a boldogság mag-vát. Legőszintébb érzületünköl üdvözlöljük a derek ifju párt ez ünneplyes alkalomból. Áldás legyen a tisztá, önzetlen szerelemből kötött szövetségvetségén!

* Iparos értekezlet. A szervezendő ipar-társulat tárgyában ma d. e. 10 óraker érte-kezletit gyűlés tartatik az iparos ifjak egylete hejiségeben.

* A nőtlen fiatal emberek táncestélye teg-napelött a „Korona” vendéglő szízes helyében igen fényesen sikerült. Mint halljuk még e hó-ban lesz ily élvezetes estély.

* Lefőzte. Két dandi megy el közelebb egy nyitott ablak előtt melynek nem épen a legszebb nő állt. P f u j t b e s u n y a, mond-ja azt egyik, — a ki másokat meg-szó l — vágközbe elmésen az ablaknál álló nő. —

* Meghívás. A debreczeni iparos ifjak egylete e f. évi decz. hó 26-dik napján d. u. fél 3 óraker tartja meg rendez évi közgyűlé-sét, mely alkalomra az egylet alapító, pártoló, és rendes tagjai tisztelettel meghívattak. — Tárgy: évi jelentés, számvizsgáló biz. jelen-tése, tisztújítás, indítványok. Kelt Debreczen, 1877. decz. 10. S z u h y Vincze, egyll. jegyző.

* Felhívás. — A debreczeni iparos ifjak egyletében — tekintettel arra, hogy vannak az egyletnek olyan tagjai, kik irni és számolni óhajtanak, engedve ezen kívánalmaknak — az egylet választmánya gondoskodott tanárról, ki az irás és száolás köréből hetenkint kétszer tanórákat fog adni. Midőn az egyleti választm-ánya ezen intézkedéséről elmulaszhalan köte-lemességemnek ösmerem a t. tagokat ezennel értesíteni; egyszerűsrend felhívom azon tagokat, kik ezen kedvezményt igénybe venni óhajtták, sziveskedjenek nevéket az egylet helyiségében ekből kitett aláírási ivre felírni. Megjegyez-tetvén, hogy írószerekkel az illető tagok tar-toznak magokat ellátni. Kelt Debreczen, 1877. évi decz. 10-én. Szuhly Vince egyll. jegyző.

Szatmári Károly,

felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos. Főmunkatárs Vadon Sándor.

Előfizési Az előzet

A

Lapok művelt közön

Társ

vábra is, a p

hogy e nemű

Felök

badelvu önáll

Kitün

nedek Ad

Dengi Janos

gely Karoly

László, Her

kar, Kallay

kács Emil,

Gábor, Prér

Szombati

A j

hoz” című c

El

gyedvre l fr

Az el

könyvnyomd

Mele

Tiszt

Vadon

főm

Mit ho

Nemde örön

A szüle

öröme lése

A keres

diadalomig

milliói édes

Jézus:

Elválas

fogalom.

„Arról

hogy az én

egymást sze

Mi ped